

Elli Heikelä & Riina Jääskeläinen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK)

Viittomakieli ja tulkkaus

Opinnäytetyö, 2019

ASIAKKAANA PUHEVAMMAINEN HENKILÖ

Koulutuspäivä Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaali- ja
terveysalan opiskelijoille

TIIVISTELMÄ

Elli Heikelä & Riina Jääskeläinen
Asiakkaana puhevammaisen henkilö
55 sivua ja 4 liitettä
Syksy, 2019
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK)
Viittomakieli ja tulkkaus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa koulutuspäivä puhevammaisuudesta. Koulutuspäivän palautekyselyn perusteella selvitimme, olisiko Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opintoihin hyvä sisällyttää koulutuspäivä puhevammaisuudesta, puhevammaisten henkilöiden kanssa kommunikoinnista sekä puhevammaisten tulkkauksesta. Koulutus on suunnattu sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille ja ammattilaisille.

Opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta osuudesta sekä kyselytutkimuksesta. Toiminnallinen osuus, eli koulutuspäivä, toteutettiin yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin-kampuksen sosiaali- ja terveysalan lehtoreiden ja opiskelijoiden kanssa keväällä 2019. Opinnäytetyön tutkimuksellisen osion aineistonhankintamenetelmänä käytettiin palautekyselyä, johon koulutuspäivään osallistuneet opiskelijat vastasivat. Palautekyselyyn saatiin yhdeksän (9) vastausta.

Opinnäytetyön palautekyselyn tuloksena selvisi, että opiskelijat kokivat koulutuspäivän sopivan hyvänä lisäksi sosiaali- ja terveysalan koulutukseen koulutuksen ensimmäisiin vuosiin. Koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden mielestä aihe oli mielenkiintoinen ja tärkeä, mutta koulutuksen sisältöä tulisi muokata niin, että koulutukseen osallistuvien ennakotiedot aiheesta otetaan paremmin huomioon. Opiskelijat toivoivat erityisesti koulutukseen lisäksi tukiviittomaopetusta. Jatkossa yhteistyö puhevammaisten tulkkitutkintokoulutuksen ja sosiaali- ja terveysalan koulutuksen välillä voisi vuosittain jatkua tukiviittomaopetuksen tai samankaltaisen koulutuspäivän merkeissä.

Asiasanat: koulutuspäivä, sosiaali- ja terveysala, kommunikointi, puhevammaisen henkilö, kommunikaatio-ohjaaja

ABSTRACT

Elli Heikelä & Riina Jääskeläinen
Customer with speech impairment
55 Pages and 4 appendices
Autumn, 2019
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Humanities
Interpreter, Sign Language and Interpreting

The purpose of this thesis was to find out whether it would be a good idea for Diaconia University of Applied Sciences' social and health studies to include a training day on speech impairments, communication with people with speech impairments, and interpretation of people with speech impairments. The target audience for this thesis is social and health studies students and professionals.

The thesis consists of a functional part and a questionnaire survey. The functional part is, the training day, which was carried out with the cooperation of the lecturers and students of the Diaconia University of Applied Sciences Helsinki campus in the spring of 2019. A feedback questionnaire was used as a data acquisition method for this thesis, in which all the students who participated in the training day answered. Nine (9) responses were received to the feedback survey.

As a result of the questionnaire survey, it was found that the students thought it would be a good idea to have a training day such as this one within the first years of social and health studies. The participating students thought that the topic was interesting and important, but the content of the training should be changed to take into account the prior knowledge of the participants. In particular, the students wished for training in sign supported communication to be included. In the future, co-operation between interpreter training and social and health studies could continue on an annual basis in the form of a sign supported communication training or a similar training day.

Keywords: training day, social and health studies, communication, speech impaired person, communication teacher

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

Elli Heikelä & Riina Jääskeläinen

Asiakkaana puhevammainen henkilö

55 sivua, 4 liitettä

Syksy, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Tulkki (AMK)

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Opinnäytetyönämme suunnittelimme ja pidimme koulutuspäivän.

Koulutuspäivän aiheena oli puhevammaisuus.

Koulutuspäivä pidettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille
toukokuussa 2019.

Opiskelijat opiskelivat sairaanhoitajiksi, terveydenhoitajiksi ja sosionomeiksi.

Koulutuspäivässä kerroimme puhevammaisuudesta
ja puhevammaisten tulkkauksesta.

Koulutuspäivän jälkeen teimme opiskelijoille palautekyselyn.

Palautekyselyssä kysyimme opiskelijoiden mielipiteitä koulutuspäivästä.

Saimme palautekyselyyn yhdeksän (9) vastausta.

Palautekyselyn vastauksista selvisi,

että koulutuspäivä puhevammaisuudesta oli mielenkiintoinen.

Opiskelijoiden mielestä koulutuspäivä sopisi parhaiten ensimmäisen tai toisen vuoden opiskelijoille.

Opiskelijat toivoivat palautekyselyssä myös tukiviittomien opetusta.

Ajattelimme, että puhevammaisten tulkkiopiskelijat voisivat järjestää samanlaisen koulutuspäivän joka vuosi. Tukiviittomien opetusta voisi lisätä koulutuspäivään.

Asiasanat: koulutuspäivä, kommunikointi, puhevammaisuus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PERUSTIETOA PUHEVAMMAISUUDESTA	7
2.1 Puhevammaisuuteen johtavat syyt	7
2.2 Puhevammaisten tulkki ja tulkkauspalvelu	9
3 KOMMUNIKOINTI PUHEVAMMAISEN HENKILÖN KANSSA.....	11
3.1 AAC-menetelmät.....	11
3.1.1 Avusteiset kommunikointimenetelmät	11
3.1.2 Ei-avusteiset kommunikointimenetelmät	13
3.2 Kommunikointi tulkin välityksellä	14
3.3 Kommunikointi ilman tulkkia.....	15
4 PEDAGOGISET OPINNOT PUHEVAMMAISTEN TULKKIKOULUTUKSESSA	17
5 KOULUTUSPÄIVÄN SUUNNITTELU	19
5.1 Koulutuksen tavoitteet.....	20
5.2 Koulutuksen rakenne	20
6 KOULUTUSPÄIVÄN TOTEUTUS	23
7 PALAUTEKYSELYN TULOKSET JA TULOSTEN ANALYSOINTI	26
8 POHDINTA	34
LÄHTEET.....	38
LIITE 1. Koulutuspäivän PowerPoint-diat.....	42
LIITE 2. Palautekysely	50
LIITE 3. Koulutuspäivän tuntisuunnitelma.....	53
LIITE 4. Koulutuspäivän pistetyöskentelyn kirjalliset ohjeistukset.....	55

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönä suunnittelimme ja toteutimme koulutuspäivän Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille. Koulutuspäivän aiheena oli puhevammaisen asiakkaan kohtaaminen. Päädyimme tällaiseen opinnäytetyöhön, koska koimme, että terveydenhuollon ammattilaisilla on puhevammaisuudesta ja tulkin käytöstä vähän tietoa.

Myös käynnissä oleva EduPal-hanke osoittaa, että aihe on ajankohtainen, ja että puhevammaisten kommunikointiin liittyvästä osaamisesta on hyötyä laajemminkin sosiaali- ja terveystieteiden alalla. EduPal-hanke on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama palliatiivisen hoitotyön kehittämishanke, joka toteutetaan 1.2.2018–30.9.2020. Hankkeen tavoitteena on luoda palliatiivisen hoidon erikoistumiskoulutus, joka alkaa tammikuussa 2020 myös Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Diakonian lisäksi hankkeessa on mukana 14 muuta ammattikorkeakoulua sekä viisi yliopistoa. (Palliatiivisen koulutuksen kehittäminen. Perustietoa hankkeesta.) Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkaukseen erikoistunut lehtori Karoliina Joutsia on mukana hankkeessa. Joutsian kirjoittamassa artikkelissa Kuolevan mahdollisuus kommunikointiin on ihmisoikeus (2019) kerrotaan, että kommunikaatiomenetelmien heikko tuntemus saattaa johtaa kuolevan potilaan kannalta tilanteisiin, joissa potilaan ihmisarvo vaarantuu.

Eri vammoista opiskellaan Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksissa kahden opintopisteen verran toisena vuotena, mutta muuten erityisryhmien käsittely sisältyy vaihtelevasti eri opintojaksoihin. Valitsimme tämän kohderyhmän, sillä uskomme, että sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaiset tulevat kohtaamaan työssään puhevammaisia asiakkaita tai asiakkaita, joiden kanssa kommunikoidessa voi olla hyötyä koulutuksemme sisällöstä. Lisäksi uskomme, että opiskelijat ovat hyvä kanava levittää tietoisuutta niin puhevammaisuudesta kuin puhevammaisten tulkin käytöstäkin, sillä he tekevät paljon työharjoitteluja erilaisissa työympäristöissä. Koulutuksen jälkeisellä palautekyselyllä halusimme selvittää, onko tällainen koulutus siihen osallistuneiden opiskelijoiden mielestä hyödyllinen sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille jatkossakin.

Käsittelimme koulutuksessa seuraavia aiheita: puhevammaisuus ja sen takana olevat syyt, puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät, tulkkauspalvelu ja tulkin rooli tulkkauksilanteissa sekä puhevammaisen henkilön kanssa kommunikointi ilman tulkkia. Koulutuksessa käyttämämme luentomateriaalit pohjautuivat opinäytetyömme luvuissa yksi ja kaksi käsiteltyihin aiheisiin. Koulutuspäivämme koostui teoriaosuudesta, jossa kerroimme opiskelijoille puhevammaisuudesta tarkemmin ja avasimme puhevammaisuuden takana olevia syitä. Perehdytimme opiskelijat myös luennossamme tulkkauspalveluun ja sen käyttöön. Opiskelijat pääsivät itsenäisesti tutustumaan erilaisiin kommunikointimenetelmiin pistetyökentelyn aikana. Tavoitteena oli rohkaista opiskelijoita erilaisiin kommunikointitapoihin ja antaa työkaluja puhevammaisen kanssa kommunikointiin myös silloin, kun tulkkia ei ole.

Koulutuksemme toteutettiin sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden viidennen lukukauden harjoitteluiden reflektiopäivässä toukokuussa 2019. Koulutuspäivän jälkeen keräsimme palautetta opiskelijoilta palautelomakkeiden avulla. Palautteen perusteella analysoimme sitä, onko vastaavanlainen koulutuspäivä opiskelijoiden mielestä tarpeellinen lisä Diakonia-ammattikorkeakoulun terveysalan opintoihin ja onko tarvetta jollakin tavalla kehittää tai muokata toteuttamaamme koulutusta.

2 PERUSTIETOA PUHEVAMMAISUUDESTA

Puhevammaisuudella tarkoitetaan vammaa, joka vaikuttaa puheen tuottamiseen sekä ymmärtämiseen. Puhevammainen henkilö kuulee, mutta ei välttämättä tule toimeen kommunikaatiotilanteissa puheella, vaan käyttää jotakin puhetta tukevaa tai korvaavaa kommunikaatiomenetelmää. Suomessa on noin 65 000 ihmistä, joilla on jonkinasteisia puhe- tai kommunikaatiovaikeuksia. Puhevammaisen henkilön kommunikointi- ja toimintamahdollisuuksia voi edistää kuntoutuksella, kommunikoinnin apuvälineillä, tulkkauspalvelulla sekä kanssaihmisten toiminnalla. (Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus?)

2.1 Puhevammaisuuteen johtavat syyt

Kielelliset häiriöt ja puhevamma liittyvät usein johonkin neurologiseen vammaan, joka voi olla synnynnäinen tai kehittyä elämän aikana. Vaikean puhevamman voi aiheuttaa CP-vamma, kehitysvamma, autismi, kielellinen erityisvaikeus, aivoverenkiertohäiriön aiheuttama afasia, neurologiset sairaudet kuten ALS tai MS-tauti sekä muistisairaudet. (Rautakoski & Huuhtanen 2011, 93–94.)

CP-vammaisuuteen voi liittyä puheentuoton vaikeuksia sekä kielellistä erityisvaikeutta. Puhe voi jäädä kehittymättä sekä ääntäminen voi olla epäselvää. Aistien yli- tai aliherkkyys voi liittyä myös CP-vammaan. Lisäksi tahdonalaisten liikkeiden hallinnassa voi olla vaikeuksia. (Papunet. Tietoa. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot.)

Kehitysvammaisuus voi vaikuttaa monin eri tavoin kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoihin. Puheen kehitys voi viivästyä ja siihen voi liittyä kielellisiä erityisvaikeuksia, esimerkiksi epäselvyyttä tai ymmärtämisvaikeuksia. Kehityshäiriön ollessa laaja vaikutukset vuorovaikutukseen ja kommunikointiin ovat suuremmat. (Vernerinet.net. Arki ja palvelut. Kommunikointi.)

Autismin kirjo vaikuttaa sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutustaitoihin. Autismin kirjoon liittyy usein vaikeuksia katsekontaktin ottamisessa ja tunteiden ilmaisussa. Autismin kirjoon saattaa liittyä puheen kehityksen viivästymistä ja puheen tuottaminen voi olla hyvin yksitoikkoista, eikä sillä välttämättä ole viestinnällisiä tavoitteita. Autismin kirjoon liittyy usein aistiyliherkkyyttä, mutta toisaalta esimerkiksi kipuaisti voi olla heikentynyt. (Autismiliitto. Autismikirjo. Autismi.)

Kielelliset erityisvaikeudet ovat perinnöllisiä. Erityisvaikeudet voidaan huomata esimerkiksi puheen ja kielen kehityksen viivästyminä, mutta pysyviä vaikutuksia kommunikointitaitoihin voidaan vähentää varhain aloitetulla kuntoutuksella. Kielelliseen erityisvaikeuteen voi liittyä neuropsykologisia ongelmia, joita ovat esimerkiksi oppimisvaikeudet tai hahmottamisvaikeudet. Oppimisvaikeudet voivat vaikuttaa muun muassa matemaattisiin taitoihin tai kielten oppimiseen. (Papunet. Tietoa. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot.)

Afasia on kielellinen häiriö, joka syntyy, kun aivot ovat vaurioituneet. Aivoverenkierron häiriöt eli aivoinfarkti ja aivoverenvuoto aiheuttavat eniten afasiaa. Afasiaa sairastavalla henkilöllä on vaikeuksia esimerkiksi puheen tuottamisessa ja ymmärtämisessä sekä kirjoittamisessa ja lukemisessa. Myös muistissa voi ilmetä ongelmia. Afasia voi olla lievä, keskivaikea tai vaikea. Afasiaan liittyy usein turhautumista vuorovaikutustilanteissa, koska se vaikeuttaa ajatusten vaihtamista ja keskustelua. Afasiaa sairastava henkilö on edelleen älykäs ja voi sairaudestaan huolimatta päättää omista asioistaan. (Aivoliitto. Aivoverenkiertohäiriö (AVH). Perustietoa AVH:sta. Afasia.)

ALS on etenevä motoneuronitauti. Lihakset rappeutuvat ja vähitellen lihakset menettävät hermoyhteytensä ja surkastuvat. Noin puolella ALS-potilaista sairaus vaikuttaa älylliseen toimintaan, tämä aiheuttaa muun muassa kielellisiä vaikeuksia. ALS vaikuttaa myös nielun toimintaan, jolloin oireina ovat puheen epäselvyys ja nielemisen vaikeus. (Lihastautiliitto. Diagnosit. Motoneuronitaudit. Amyotrofinen lateraaliskleroosi (ALS).)

MS-tauti vaikuttaa eri ihmisiin hyvin eri tavoin. Taudinkuva riippuu siitä, missä keskushermoston osassa ilmenee muutoksia. MS-tautiin voi liittyä näön heikkenemistä, joka saattaa hämärtää näköaistia tuntien tai päivien ajaksi. Näköaisti kuitenkin yleensä palaa takaisin viikkojen kuluessa. Tauti voi vaikuttaa myös muistiin ja tiedonkäsittelyn toimintoihin. MS-tauti saattaa aiheuttaa oppimisen vaikeuksia, sanantapailua ja aiempaa herkempää väsymystä. (Neuroliitto. Tieto & tuki. Tietoa sairauksista. MS-tauti. MS-taudin oireet.)

Muistisairaudet saattavat haitata kommunikointia ja vuorovaikutusta. Yleisimpiä muistisairauden aiheuttajia ovat Alzheimerin tauti ja aivojen verenkierron häiriöt. Muistisairas henkilö voi taudin edetessä menettää puhe- ja ymmärryskykynsä osittain tai kokonaan. Muistisairauteen liittyy myös oma-aloitteisen puhumisen väheneminen ja sanojen unohtelu. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Vuorovaikutus ja kommunikointi. Muistisairaus vaikuttaa vuorovaikutukseen.)

2.2 Puhevammaisten tulkki ja tulkkauspalvelu

Toiset puhevammaiset henkilöt voivat kommunikoida itsenäisesti muiden kanssa, mutta toiset käyttävät tulkkauspalvelua. Puhevammaisten tulkki toimii tulkkina puhevammaiselle asiakkaalle. Tulkki on kommunikoinnin moniosaaja ja osa tulkeista toimii myös kommunikaatio-ohjaajina sekä opettajina. Tulkit voivat työskennellä yksityisillä tulkkauspalveluntuottajilla, vammaisjärjestöissä tai itse yrittäjinä. (Suomen Puhevammaisten Tulkit ry. Puhevammaisten tulkki.)

Tulkin työtä ohjaa alan eettinen ammattisäännöstö sekä lainsäädäntö (Suomen puhevammaisten tulkit ry. Eettiset säännöt). Tulkkauspalvelu kuuluu vammaispalvelulakiin (L 134/2010). Tässä laissa vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vammansa tai sairautensa takia on vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Laki velvoittaa järjestämään vammaisen henkilön tarvitsemia palveluita, kuten tulkkauspalvelua.

Tulkin tehtävänä on huolehtia, että asiakas tulee kuulluksi ja ymmärretyksi, ja että asiakkaan aloitteenteko- ja itsemääräämisoikeus säilyy (Suomen Puhevammaisten Tulkit ry. Puhevammaisten tulkki). Puhevammaisten tulkkeja kouluttaa Dia-konia-ammattikorkeakoulu Turussa sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu Kuopiossa. Lisäksi muun muassa Turussa ammattiopisto Liviassa on mahdollista suorittaa puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto (Livia. Koulutustarjonta. Sosiaali- ja terveysala. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto).

Tulkkauspalvelun tarkoituksena on edistää puhevammaisen tasa-arvoisuutta ja kommunikointimahdollisuuksia yhteiskunnassa. Tulkkauspalvelu on tarkoitettu ihmisille, jotka tarvitsevat vammansa vuoksi tulkkausta. Tulkkauspalvelua voi käyttää työssä käymiseen, opiskeluun perusopetuksen jälkeen, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai harrastuksissa. Kela myöntää tulkkauspalvelua viittomakielisille ja puhevammaisille 180 tuntia vuodessa ja tulkkaus on asiakkailla maksutonta. Tulkkaustunteja on mahdollista anoa lisää. Tulkkausta on Suomessa mahdollista saada suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Kela järjestää tulkin aina mahdollisimman läheltä asiakasta, ja jos asiakas haluaa käyttää tulkkia lähialueen ulkopuolella, tulkki tulee tulkkauspaikan läheltä. (Kela. Henkilöasiakkaat. Vammaistuet. Vammaisten tulkkauspalvelu.)

Kelalla on Turussa tulkkien välityskeskus, josta tulkkaus tilataan. Tilaukset käsitellään ja välitetään alueellisesti. Kela kilpailuttaa tulkkauspalvelun kerran kahdessa vuodessa ja lisäksi Kelalla on mahdollisuus kahteen optiovuoteen. Viimeisin kilpailutus on tehty vuonna 2017. (Kela. Henkilöasiakkaat. Vammaistuet. Vammaisten tulkkauspalvelu.)

3 KOMMUNIKOINTI PUHEVAMMAISEN HENKILÖN KANSSA

Jokaisella ihmisellä on tarve kommunikoida ja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Usein ihmiset kommunikoivat puheella ja non-verbaalisella eli sanattomalla viestinnällä eli ilmeillä ja eleillä. Puhevammaisille ihmisille sanaton viestintä voi olla tärkein kommunikointikeino. Kommunikointi vaatii aina kaksi ihmistä, sillä se on vuorovaikutuksellista toimintaa ja sen onnistuminen riippuu molemmista osapuolista. (Papunet. Tietoa. Oppaat. Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin.)

3.1 AAC-menetelmät

Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät lyhennetään usein muotoon AAC-menetelmät. Lyhenne tulee englannin kielen sanoista Augmentative and Alternative Communication. (Huuhtanen 2011, 15.) Puhetta korvaavaa kommunikointia käytetään usein silloin, kun ihminen ei käytä kommunikoidessaan ollenkaan puhetta. Tähän ryhmään kuuluville ihmisille puhetta korvaava keino on heidän äidinkielensä ja puhetta korvaavasta keinosta jää usein pysyvä tapa kommunikoida.

Puhetta tukevaa kommunikointia käytetään puheen tukena silloin, kun puhe on niin epäselvää tai puutteellista, että viestiä on vaikea ymmärtää. Tukiviittomat tai kuvat voivat antaa viestin vastaanottajalle apua viestin ymmärtämiseksi. Puhetta tukevia kommunikointikeinoja voidaan käyttää myös esimerkiksi maahanmuuttajien kanssa. (Huuhtanen 2011, 15.)

3.1.1 Avusteiset kommunikointimenetelmät

Avusteisiin kommunikointimenetelmiin kuuluvat kaikki sellaiset menetelmät, joissa kielellinen ilmaisu on fyysisesti käyttäjästä erillään. Esimerkiksi kommunikointikansiot, kuvakortit, esinekommunikaatio sekä tekniset apuvälineet kuuluvat tähän luokkaan. (Huuhtanen 2011, 15.)

Kommunikointikansioita käytetään korvaamaan puhetta. Kommunikointikansiot ovat henkilökohtaisia, ja ne on rakennettu niin, että kansio on mahdollisimman toimiva ja käytännöllinen käyttäjälleen. Kansiossa yhdellä aukeamalla on merkkejä eri sanaluokista, jotta lauseiden rakentaminen ja kommunikointi sujuisivat helpommin. Kansion käytössä tärkeää huomioitavaa on mallittaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että myös vuorovaikutuskumppani osallistuu kansion käyttöön ja osoittaa oman viestinsä kansioista puheen yhteydessä. (Huuhtanen 2011, 52–53.) Muita merkkeihin pohjautuvia avusteisia kommunikointimenetelmiä ovat esimerkiksi toimintataulut sekä yksittäiset kuvakortit.

Esinekommunikointia käytetään vaikeasti kehitys- tai aistivammaisten henkilöiden kanssa, sillä esineet ovat konkreettisia ja näin helpottavat viestintää. Esineitä voidaan käyttää esimerkiksi niin, että ne kootaan johonkin tiettyyn paikkaan ikään kuin päiväjärjestykseksi. Esimerkiksi leikkiauto tarkoittaa päiväkotiin lähtöä ja lusikka ruokailua. Tyyny voi taas merkitä päiväunia ja käpy ulkoilua. Esineillä puhevammaisen henkilö voi myös viestiä tarpeista, esimerkiksi mukin ottamalla hän kertoo, että on jano ja haluaa juotavaa. (Huuhtanen 2011, 58.) Esineet voivat olla todellisia, todellista vastaavia, pienoismalleja, mielleyhtymiä aiheuttavia, osia esineistä, ryhmää edustavia tai abstrakteja esineitä (Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Esineet kommunikoinnissa).

Toiset puhevammaiset käyttävät puhelaitteita. Puhelaitteita on tarjolla niin yhden viestin laitteista sellaisiin, joissa on satoja viestejä. Puhelaitteeseen on nauhoitettu valmiita viestejä ja symbolia painamalla laite puhuu viestin ääneen. Laitteeseen voi nauhoittaa sosiaaliseen kanssakäymiseen tarkoitettuja lausahduksia, esimerkiksi ihmettelyä sekä lyhyitä lauseita ja kysymyksiä. Spontaani kerronta on vaikeampaa, sillä usein viestien määrä on rajallinen. Laitteeseen nauhoittaessa olisi hyvä muistaa se, että viesti vastaa laitteen käyttäjän ikää ja puhetapaa sekä se, että viesti on tehty minä-muodossa ja vastaa viestijän tarpeita. (Papunet. Tietoa. Apuvälineet. Puhelaite.) Esimerkiksi pienellä lapsella on puhelaitteessaan lapsen ääni sekä lapselle sopivia fraaseja. Toisaalta vanhemmalle ihmiselle on suunniteltu hänen puhetyyliinsä sopiva puhelaitteen ääni.

Teknisiin apuvälineisiin ja puhelaitteisiin kuuluvat myös esimerkiksi erilaiset kommunikointiohjelmat, jotka voi ladata tabletille. Tabletilla voi esimerkiksi ottaa kuvia, jota painaessa laite kertoo kuvasta. Näissä laitteissa sanastoa pystyy muokkaamaan käyttäjän tarpeiden mukaan. Suomessa käytetyimpiä sovelluksia ovat esimerkiksi GoTalkNow, Widgit Go sekä Chatable. (Papunet. Tietoa. Apuvälineet. Kommunikointiohjelma. Ohjelmat iPadiin.)

3.1.2 Ei-avusteiset kommunikointimenetelmät

Ei-avusteisessa kommunikoinnissa viestijä tuottaa kielelliset ilmaisut itse. Sellaisia ilmaisuja ovat tukiviittomat, viitottu puhe sekä erilaiset eleet ja ilmeet. (Huuhtanen 2011, 15.)

Eleillä ilmaiseminen on luonnollinen osa ihmisen käytöstä ja kommunikointia. Osa eleistä on tietoisia ja toiset taas tiedostamattomia. Ne opitaan jo lapsuudessa ympäristöltä. Eleillä ja ilmeillä voi havainnollistaa puhetta ja korvata jopa sanoja. Kehon asennot, eleet ja ilmeet, silmien räpyttely, osoittaminen, toiminta, kyllä- ja ei-vastaukset tai silmien kohdistaminen on osa jokaisen ihmisen kommunikointia. Toisilla jokin näistä edellä mainituista saattaa olla pääasiallinen kommunikointikeino, kun taas toisilla eleet ovat osa laajempaa kokonaisuutta. Sanat voivat valehdella, mutta kehonkieli kertoo yleensä totuuden. (Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Eleilmaisu ja olemuskieli.; Huuhtanen 2011, 27.)

Tukiviittomat ovat viittomakielestä lainattuja viittomia, joita käytetään samaan aikaan ääneen puhuessa. Usein tukiviittomia käytetään jo varhain lasten kanssa kommunikaatiokeinona erilaisten puheen ja kielenkehityksen häiriöiden yhteydessä. Kun vanhempi, opettaja tai vaikka terapeutti ottaa tukiviittomat käyttöönsä oman puheensa tueksi, silloin hänen puheensa automaattisesti hidastuu, jolloin lapsen on helpompi keskittyä ja ymmärtää viesti. Tukiviittomat soveltuvat kaikille, jotka pystyvät havaitsemaan ja tulkitsemaan käsillä tuotettuja liikkeitä ja tuottamaan liikkeitä itsekin. Tukiviittomat voivat olla väliaikainen tai pysyvä keino kommunikoida. Puheen kehittyessä viittomat jäävät pois, mutta vaikeissa puheen kehityksen häiriöissä tukiviittomat voivat jäädä pysyväksi keinoksi kommunikoida.

Puhevammaisten tulkit, joilla on kommunikaatio-ohjaajan pätevyys, opettavat yleensä tukiviittomia perheille sekä muille läheisille ja jokaisen perheen sanastotarpeiden mukaan. (Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat.; Huuhtanen 2011, 27-29.)

Muita viittomakommunikointiin kuuluvia keinoja ovat viittomakieli, viitottu puhe sekä vinkkipuhe. Viittomakielellä on oma kielioppinsa, sanajärjestyksensä sekä taivutusmuotonsa. Se on kuurojen ihmisten äidinkieli. Viitotulla puheella tarkoitetaan puhutun kielen mukaan tuotettua viittomista. Viittomat ovat perusmuodossa ja sanatarkasti puhutun kielen kanssa. Sanat voidaan lausua ääneen tai käyttää pelkkää huuliota. Usein viitottu puhe on kuuroutuneille suomen kielen taitoisille sopiva kommunikointimuoto. Vinkkipuheessa puhutun kielen äänteet ilmaistaan käsimuotojen, käden paikan sekä huulion avulla. Se helpottaa puhutun kielen äänteiden erottamista toisistaan. Vinkkipuhe sopii erityisesti kuulokojetta tai sisäkorvaistutetta käyttäville lapsille puhutun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen tueksi. (Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Muu viittomakommunikaatio.)

3.2 Kommunikointi tulkin välityksellä

Puhevammaisilla henkilöillä, jotka pystyvät ilmaisemaan mielipiteensä jonkin kommunikointimenetelmän avulla, on oikeus lakisääteiseen tulkkauspalveluun (Papunet. Tietoa. Palvelut ja tukitoimet. Tulkkauspalvelu). Puhevammaisten tulkki tulkkaa monenlaisia tilanteita ja hallitsee erilaisia kommunikointimenetelmiä. Puhevammainen asiakas voi kommunikoida esimerkiksi ilmeillä, eleillä, osoittamalla, äännähdyksillä, kuvilla tai erilaisten kommunikointilaitteiden avulla. (Papunet. Tietoa. Palvelut ja tukitoimet. Tulkkauspalvelu. Tulkkauspalvelun sisältö on yksilöllinen.) Tällaisia laitteita ovat esimerkiksi LightWriter tai tabletille asennettava GoTalk Now-ohjelma.

Puhevammaisten tulkki tulkkaa asiakkaan käyttämää menetelmää tai kääntää toista kieltä puheeksi, esimerkiksi blisskieltä suomen kielelle. Puhevammaisten

tulkin tehtäviin kuuluu myös keskustelukumppanin puheen selventäminen esimerkiksi tukiviittomien avulla tai selkokielellä. Tulkki saattaa myös kuvailla puhevammaiselle asiakkaalleen ympäristössä esiintyviä asioita, jos asiakkaan hahmottaminen on heikentynyt. (Papunet. Tietoa. Palvelut ja tukitoimet. Tulkkauspalvelu. Tulkkauspalvelun sisältö on yksilöllinen.)

Tulkkaustilanteessa keskustelukumppanin on suositeltavaa katsoa aina asiakasta kohti puhuessaan. Tulkki vain välittää viestin keskustelijoiden välillä eikä itse vaikuta keskustelun kulkuun muilla kuin tulkkauksen keinoin. Tulkki ei esimerkiksi puutu asiakkaansa sanottaviin tai muuta viestiä.

3.3 Kommunikointi ilman tulkkia

Joskus voi käydä niin, että asiakkaan tekemään tulkitilaukseen ei ole löytynyt tulkkia tai mahdollinen puhevammaisen tulkinkäyttäjä ei ole tietoinen oikeudestaan tulkkauspalveluun. Kommunikoinnin tarve voi myös ilmetä niin äkkiä, että tulkkia ei ehditä saada paikalle. Myös tällöin kommunikoinnin tulisi onnistua.

Ensimmäisenä on hyvä selvittää se, millä tavalla juuri tämä kyseinen henkilö kommunikoi. Puhevammaiset eivät ole homogeeninen ryhmä, joten kommunikointitavat vaihtelevat paljonkin. Katsekontakti on tärkeä, sillä katseen avulla pidetään yhteyttä keskustelukumppaniin ja osoitetaan se, kenelle viesti on tarkoitettu. Ilmeitä sekä eleitä on hyvä korostaa vielä enemmän kuin tavallisessa puheessa. Kielen tulisi olla sellaista, joka sopii puhevammaisen henkilön kehitystsoon sekä ikään. Puhevammaisen henkilön keskustelunavaukset voivat olla esimerkiksi eleitä, ilmeitä, ääntelyä, osoittelua ja yksittäisiä sanoja sekä viittomia. Keskustelukumppanin tulisi olla valppaana ja huomata pienimmätkin keskustelunaloitukset sekä vastata niihin jollakin tavalla.

Puhevammaisen henkilön kanssa keskustelu vaatii usein aikaa. Tilanteen tulisi olla rauhallinen ja keskustelukumppanin tulisi odottaa vastausta rauhallisesti, eikä koittaa arvailla ja täyttää hiljaisuutta puheella. Viestin tai kysymyksen voi tarvittaessa toistaa uudelleen. Viestin ymmärtämistä voi tukea myös rauhallisella

ja selkeällä puheella sekä lyhyillä virkkeillä. Tärkeimpiä asioita kannattaa korostaa ja piirtäminen, kirjoittaminen tai osoittaminen voivat auttaa. Keskustelutilanteessa on hyvä keskittyä vain yhteen asiaan kerrallaan eikä hyppiä asiasta toiseen. Vastaukseen voi pyytää lisäselvennystä sellaisilla kysymyksillä, joihin voi vastata kyllä, ei tai en tiedä.

Puhevammaisen henkilön kommunikointia voi tukea esittämällä avoimia kysymyksiä, jolloin tilaa jää puhevammaisen omalle ilmaisulle. Esimerkiksi on hyvä kysyä, että "missä olit eilen?" eikä aloittaa suljetulla kysymyksellä "olitko eilen koulussa?" Voi olla, että puhevammainen keskustelukumppani vastaa vain yhdellä sanalla, jolloin joutuu tulkitsemaan, mitä ilmaus tarkoittaa. Lisäkysymyksiä voi ja kannattaa esittää ja aina pitää myös tarkistaa se, että tulkinta on oikein.

Aina ei voi ymmärtää eikä ymmärtämisen teeskenteleminen kannata. Toisinaan voi käydä myös niin, että asia ei selviä, vaikka molemmat koittavat sitä selvittää. Apua viestin tulkintaan voi pyytää joltain sellaiselta henkilöltä, joka tuntee puhevammaisen henkilön tärkeät asiat ja elämän paremmin. (Papunet. Tietoa. Op-paat. Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin; Vernerinet. Arki ja palvelut. Kommunikointi.)

4 PEDAGOGISET OPINNOT PUHEVAMMAISTEN TULKKIKOULUTUKSESSA

Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkikoulutukseen sisältyy pedagogiset opinnot, jotka toteutetaan kolmannen ja neljännen vuoden aikana. Pedagogisten opintojen laajuus kolmannen vuoden aikana on kymmenen opintopistettä ja neljännen vuoden aikana kahdeksantoista opintopistettä. Neljännen vuoden aikana pedagogisia opintoja syvennetään ja syventäviin opintoihin kuuluu myös yhden opintopisteen laajuinen opetusharjoittelu. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2018)

Opinnoissa perehdytään kolmannen vuoden pedagogisten opintojen aikana opiskeluympäristössä toimivien ammattilaisten tehtäviin. Opintojen aikana käydään läpi opettajan työhön kuuluvaa etiikkaa ja sen merkitystä opetuksessa. Lisäksi harjoitellaan opetuksen suunnittelemista oppijälähtöisesti ja ydinainesanalyysin mukaisesti. Opinnoissa käsitellään lapsuutta kielenkehityksen kannalta sekä pohditaan itsereflektion tärkeyttä opetuksessa ja, miten sitä pysty hyödyntämään oman opetuksensa kehittämisessä.

Neljännen vuoden syventävien pedagogisten opintojen aikana perehdytään erilaisiin kommunikointimenetelmiin ja etenkin tukiviittomiin. Lisäksi käsitellään nuoruutta, aikuisuutta ja vanhuutta ihmisen psykologisen kehityksen kannalta. Opinnoissa syvennytään erilaisiin opetusryhmiin ja niiden motivointiin. Tärkeänä teemana syventävissä pedagogisissa opinnoissa on myös erilaisten perheiden ja oppijoiden kohtaaminen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2018)

Pedagogisten opintojen ansiosta saimme idean koulutuspäiväämme. Ennen kaikkea halusimme kehittyä itse tulevina kommunikaatio-ohjaajina. Otimme melko haastavan tehtävän hoitaaksemme, sillä opetus tapahtui ammattikorkeakoulutasolla. Koimme kuitenkin, että pystymme toteuttamaan koulutuksen, sillä meille oli jo kertynyt kokemusta opetuksen suunnittelusta aina lyhyistä viikonloppukursseista kahdenkymmenen tunnin opetuskokonaisuuksiin pedagogisten opintojen aikana. Olemme suunnitelleet tukiviittomaopetusta niin lapsiryhmälle,

perheelle kuin aikuisten ryhmälle. Halusimme myös perehtyä kommunikaatio-ohjaajan asiantuntijarooliin, koska tulevaisuuden työssämme toivomme molemmat tekevämme myös tämänkaltaisia työtehtäviä.

5 KOULUTUSPÄIVÄN SUUNNITTELU

Aloitimme koulutuspäivän suunnittelun hyvissä ajoin tammikuussa 2019. Otimme yhteyttä Diakonia-ammattikorkeakoulun eri kampusten sosiaali- ja terveystieteiden lehtoreihin sekä Turun ammattikorkeakoulun terveystieteiden opinto-ohjaajaan ja tiedustelimme, olisiko joku heistä kiinnostunut koulutuspäivästä. Diakin Helsingin kampuksen sosiaali- ja terveystieteiden lehtorit ilmoittivat kiinnostuksensa koulutuspäivää kohtaan ja sovimme päiväksi 13.5.2019. Koulutus järjestettiin Diakin kampuksen tiloissa Helsingissä. Kysyimme lehtoreilta hyvissä ajoin tietoa opiskelijaryhmästä ja siitä, kuinka paljon opiskelijat tietävät aiheesta etukäteen. Saimme vastaukseksi, että tietopohja on hyvin vaihtelevaa: osa tietää puhevammaisuudesta jonkin verran harjoitteluiden pohjalta ja osalle puhevammaisuus ja puhevammaisten tulkkaus oli aivan uusi aihe.

Aloitimme opetuksen suunnittelun tavoitteiden asettamisella ja ydinainesanalyysillä. Ydinainesanalyysi on tärkeä osa opetuksen suunnittelua. Sillä tutkitaan opettavan aineen sisältöä. Se auttaa myös opettajaa hahmottamaan opettavan aiheen tietojen ja taitojen väliset yhteydet sekä suhteuttamaan ne opiskelijan oppimisaikaan, opetussuunnitelmaan ja tutkintovaatimukseen. Ydinainesanalyysi voidaan jakaa kolmeen luokkaan: ydinainekseen eli keskeisiin tietoihin ja taitoihin, joiden hallitseminen on välttämätöntä sekä täydentävään tietämykseen ja erityistietämykseen, jotka eivät ole niin välttämättömiä tietoja oppijoille. (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2009, 146.)

Me valitsimme ydinainekseksi puhevammaisuuden syyt sekä puhevammaisten henkilöiden kommunikointi ja nämä käsitelimme luennoimalla. Koulutuksen edetessä oppijat pääsivät harjoittelemaan johdantoluennolla käsiteltyjä aiheita käytännön työpajoissa. Täydentävään tietämykseen valitsimme tulkkauspalvelun ja tulkin käytön. Ajattelimme, että tulkkauspalvelusta on hyvä tietää, jos tulevaisuudessa tulee tulkinkäyttötilanteita. Erityistietämykseen ajattelimme syvemmän tiedon esimerkiksi eri AAC-menetelmistä, joiden opettamiseen olisi kulunut paljon

enemmän aikaa, ja joita terveysalan opiskelijat tulevat harvoin käyttämään työelämässä. Jaoimme opiskelijoille tietoa eri verkkosivuista, joilta voi saada lisätietoa eri menetelmistä, mikäli ne kiinnostavat enemmän.

5.1 Koulutuksen tavoitteet

Opetuksen suunnittelussa on myös tärkeää opetettavan aineksen ja sisällön valitseminen (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2009, 139). Tavoitteeksi asetimme sen, että koulutuspäivän jälkeen opiskelija ymmärtää, mitä on puhevammaisuus ja tietää sen takana olevista ilmiöistä, kuten tulkkauspalvelusta. Lisäksi opiskelijalla on työkaluja kommunikoida puhevammaisen henkilön kanssa sekä tietää pinta-puolisesti erilaisista AAC-menetelmistä ja niiden käytöstä. Oppija pystyy koulutuksen jälkeen soveltamaan saamaansa tietoa käytännössä sekä tietää sen, mistä löytää lisätietoa aiheesta.

Opetuksen tavoitteiden tulee olla aina realistisia ja kohderyhmälle sopivia. Valitsimme nämä tavoitteet, sillä koimme, että ne ovat saavutettavissa tämän koulutuksen aikana, mutta eivät kuitenkaan liian yksinkertaisia. Hyvin asetetut tavoitteet tukivat opetuksen suunnittelua ja antoivat raamit koulutukselle.

5.2 Koulutuksen rakenne

Vaikka kyse oli nyt vain noin neljän tunnin koulutuspäivästä, niin oli tärkeää ottaa silti huomioon suunnitelmaa tehdessä opetuksen konstrukttiivinen linjakkuus. Linjakkuudella tarkoitetaan sitä, että opetukseen liittyvien osien, kuten oppimistavoitteiden, opetusmenetelmien sekä arviointimenetelmien ja -kriteerien tulee olla keskenään linjassa ja ohjata oppimista samaan suuntaan (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2009, 138). Tätä pyrimme noudattamaan koulutusiltapäivän aikana ja suunnitelmamme oli tehty niin, että aina vanhan perustiedon päälle tuli uutta tietoa, jota pystyi soveltamaan pistetyöskentelyyn iltapäivän aikana sekä tulevaisuissa harjoitteluissa ja työtehtävissä.

Opetusmenetelmiksi valitsimme luentomuotoisen opetuksen sekä työpajat, sillä koimme ne sopiviksi menetelmiksi, kun kyseessä oli lyhyt koulutus ja koulutukseen osallistuvien tiedoista ja taidoista ei ollut varmuutta. Opetusmenetelmän valintaa ohjaa myös se, että millaista osaamista tavoitellaan (Lidblom-Yläne & Nevgi 2009, 151). Meillä tavoitteena oli se, että opiskelijat saisivat aiheista perustiedot ja pystyisivät tilanteen tullen käyttämään joitakin antamiamme työkaluja kommunikointiin. Nevgin ja Lidblom-Yläneen (2009, 151) mukaan hyvä luento sitouttaa opiskelijat myös aktiiviseen oppimisprosessiin, joten vaikka pidimmekin luennon, niin suunnittelimme opiskelijoille kysymyksiä esimerkiksi näytettyihin videoihin liittyen, jolloin he pääsivät itse myös pohtimaan asioita.

Aloitimme koulutuspäivän aiheeseen johdattava lukunäyte Marja Korhosen kirjasta Häivähdyksiä. Keskustelimme opiskelijoiden aiemmista kokemuksista puhevammaisuudesta, ja sen jälkeen oli luento-osuus puhevammaisuudesta ja sen taustalla olevista syistä. Luennon toinen osuus oli AAC-menetelmistä ja kommunikoinnista, jonka jälkeen opiskelijat pääsivät soveltamaan oppimaansa piste-työskentelyssä. Opiskelijoille luennoitu materiaali pohjautui täysin opinnäytetyömme tieto-osuuteen. Luennoilla materiaaleina meillä oli PowerPoint-esitys (LIITE 1) sekä videoita puhevammaisista henkilöistä.

Näytettäväksi videoiksi valikoituvat mahdollisimman havainnollistavat video CP-vammaisesta naisesta, joka käyttää kommunikointiin katseohjautuvaa kommunikointisovellusta (PUVA! 2018) ja Kehitysvammaliiton video itsemääräämisoikeudesta (Kehitysvammaliitto 2015). Lisäksi valitsimme englanninkielisen videon autismikirjoon kuuluvasta henkilöstä, sillä suomenkielistä sopivaa videota ei löytynyt (Special Books by Special Kids 2018). Kehityksellisestä kielihäiriöstä kertovaksi videoksi valikoitui video nimeltä ”Miulla on dysfasia”, joka on nuoren naisen kertomus omista kokemuksistaan (Mia Miettinen 2014). Afasiasta kertova video oli Aivoliiton video afasiaa sairastavasta Peteristä (Aivoliitto ry 2017). Neurologisista sairauksista kertovista videoista valitsimme Diakonia-ammattikorkeakoulun tuottaman haastattelun ALS-potilas Riku Mattilasta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2019). Traumoista ja leikkausten jälkitiloista kertomaan valitsimme videon Pekka Hyysalosta, joka on ollut lasketteluonnettomuudessa (Scandic Suomi 2014).

Toisessa luento-osuudessa näytetyt videot olivat Paputuubin video Sannasta, joka kommunikoi kuvakansion avulla sekä Paputuubin video pikapiirtämisestä, jossa näytetään, miten pikapiirtämistä käytetään kommunikoinnin apuna (Paputuubi 2013, 2017). Katsekehikosta kertovalla videolla Marja Korhonen kertoo katsekehikon avulla omista kokemuksistaan (JRinne Films 2016). PUVA!-Youtube-kanavalta valitsimme muutamia videoita, joissa esiintyivät Marika, joka käyttää kommunikointiin viittomia, sekä Hannu, joka kommunikoi epäselvällä puheella (PUVA! 2018). Viimeisenä näytimme Tikoteekin videon LOVIT-muistisäännöstä (Paputuubi 2015).

Suurin haaste koulutuspäivän suunnittelussa oli ajankäyttö. Oli hankala arvioida sitä, kuinka kauan mihinkin osuuteen menee, sillä emme tienneet, olisiko ryhmä keskustelevainen vai ei. Teimme tuntisuunnitelman ja arvioimme luentomateriaalien avulla, paljonko aikaa mihinkin osioon voisi mennä. Lisäksi valitsimme näytettävät videot ja sen, kuinka paljon niistä näytämme. Lopuksi jätimme hieman varaa aikatauluun mahdollista keskustelua varten. Noin viikko ennen koulutuspäivää kävimme läpi koulutuspäivän sisällön alusta loppuun ja näin saimme vielä hieman osviittaa siitä, kuinka paljon aikaa tulisi kulumaan.

6 KOULUTUSPÄIVÄN TOTEUTUS

Koulutuspäivän aloitimme kertomalla opiskelijoille itsestämme ja miksi olemme tulleet paikalle. Kerroimme myös, mitkä ovat tavoitteemme tämän iltapäivän aikana ja sen jälkeen. Kysyimme myös opiskelijoilta, mitä he jo entuudestaan tiesivät aiheesta ja kehotimme kysymään aktiivisesti, jos jokin asia jäi mietityttämään.

Saamamme tiedon mukaan koulutusiltapäivään osallistuvien opiskelijoiden määrän piti olla noin kolmekymmentä, mutta koulutusiltapäivään osallistui kahdeksantoista opiskelijaa. Puolessavälissä päivää opiskelijoiden määrä puolittui. Olimme suunnitelleet koulutusiltapäiväämme neljä erilaista pistetyöskentelypaikkaa, joten opiskelijoiden vähäinen määrä ei haitannut, sillä opiskelijat sai kuitenkin jaettua ryhmiin.

Aloitimme iltapäivän ensimmäisen luento-osuuden lukemalla lyhyen otteen Marja Korhosen kirjasta Häivähdyksiä (2014). Otteessa Marja kertoo kokemuksiaan sairaalamaailmasta, kun hän ei pystynyt kommunikoimaan hoitajien kanssa. Tämän otteen tarkoituksena oli herätellä opiskelijoita päivän aiheeseen ja siihen, miltä puhevammaisesta ihmisestä voi tuntua, jos ympärillä olevat ihmiset eivät ymmärrä, mitä hän haluaa viestiä. Opiskelijat saivat tämän jälkeen vapaasti kommentoida luettua otetta ja kertoa, millaisia ajatuksia se herätti. Tämän jälkeen aloitimme päivän ensimmäisellä luento-osuudella, joka käsitteli puhevammaisuutta ja sen taustalla olevia syitä. Opiskelijoiden tavoitteena oli kysellä ja kertoa omia havaintojaan ja kokemuksiaan aiheesta.

Toisella luento-osuudella käsitelimme AAC-menetelmiä ja niiden käyttöä puhevammaisen henkilön kanssa kommunikoidessa. Lisäksi kerroimme kommunikoinnista puhevammaisen henkilön kanssa ilman tulkkia. Tämän osuuden tarkoituksena oli myös valmistella opiskelijoita tulevaan pistetyöskentelyyn, jossa oli näytillä erilaisia kommunikoinnin apuvälineitä. Näytimme opiskelijoille videopätkiä erilaisista AAC-menetelmistä. Kerroimme luennon lomassa myös omia ha-

vainnollistavia esimerkkejämme harjoitteluista ja koulussa käydyistä esimerkkitalanteista. Opiskelijat saivat kertoa myös omia esimerkkitalanteitaan omasta työstään tai harjoitteluistaan, jos sellaisia oli tullut vastaan. Toisen luento-osuuden jälkeen pidimme noin viidentoista minuutin tauon, jonka aikana valmistelimme pistetyöskentelyn, joissa oli erilaisia tehtäviä ja tutustumista kommunikointilaitteisiin.

Tauon jälkeen opiskelijoista puolet olivat lähteneet, joten opiskelijoita oli jäljellä yhdeksän. Jaoimme opiskelijat kahden ja kolmen hengen ryhmiin ja kerroimme työskentelypisteistä ja niiden tarkoituksesta. Pisteiden tehtävät olivat: viikonlopusta kertominen ilman puhetta, nopean piirtämisen harjoitteleminen, kommunikointimenetelmiin ja apuvälineisiin tutustuminen ja toimintatauluihin tutustuminen sekä niiden käytön harjoittelu (LIITE 4).

Ensimmäisellä pisteellä opiskelijoiden oli tarkoitus kertoa menneestä viikonlopusta ilman puhetta. Ilmeitä ja eleitä sai vapaasti käyttää ja piirtäminenkin ei ollut poissuljettu. Opiskelijat kirjoittivat ylös tuntemuksiaan kommunikoinnista ilman puhetta, ja ne käsiteltiin pistetyöskentelyn jälkeen yhdessä.

Toisella pisteellä opiskelijat harjoittelivat nopeaa piirtämistä ja sen avulla kommunikointia esimerkiksi lääkäri-potilastilanteessa. Toinen parista oli kuviteltu puhevammainen potilas, jolla oli ongelmia myös puheen ymmärtämisessä ja toinen lääkäri. Lääkärin piti puheen ja piirtämisen avulla selvittää asiakkaalle tilanteet, jotka olivat verenpaineen mittaaminen, stetoskoopilla sydämen kuuntelu ja asiakkaan pituuden mittaaminen. Opiskelijat säästivät piirroksensa, ja kävimme ne läpi yhdessä pistetyöskentelyn jälkeen ja mietimme, mikä toimi ja mikä ei.

Kolmannella pisteellä opiskelijat saivat tutustua erilaisiin kommunikoinnin apuvälineisiin ja menetelmiin, kuten aakkostauluihin, askelluspainikkeisiin, bliss-kartaan, kuvakansioihin, katsekehikkoon, GoTalkNow -kommunikaatiosovellukseen ja Lightwriteriin. Kerroimme tarvittaessa apuvälineistä ja menetelmistä lisää, kun opiskelijat halusivat tietää lisää. Tämän pisteen tarkoituksena oli näyttää konkreettisesti apuvälineitä ja niiden toimintaa, koska osalla opiskelijoista ei ollut lain-

kaan tietoa, miltä laitteet esimerkiksi näyttävät. Opiskelijat pääsivät myös kokeilemaan ryhmissä käytännössä kommunikointiapuvälineiden kanssa kommunikointia, mikä oli monille silmiä avaava kokemus.

Neljättä pistettä varten olimme hankkineet Haltijalta terveysalaan liittyviä kommunikaatiotauluja. Haltija on suomalainen apuvälineiden, hyvinvointiteknologian sekä kuntoutuksen osaaja. (Haltija. Tietoa meistä). Lisäksi tulostimme Papunetin vastaavat taulut näyttille. Papunet on verkkosivusto, joka tarjoaa apua, tietoa ja erilaisia materiaaleja niin puhevammaisille, heidän läheisilleen ja alan ammattilaisille. Papunet on osa kehitysvammaliittoa. (Papunet. Mikä Papunet on? Papunetin tehtävät.) Opiskelijat harjoittelivat niiden käyttöä kuvitteellisessa sairaanhoidaja-potilastilanteessa. Puhevammaisen potilaan roolissa opiskelijan piti kertoa taulujen avulla hoitajalle esimerkkitilanne, jossa potilaan päähän sattui ja kipu on voimakasta, sekä toinen tilanne, jossa potilaan nilkkaan sattui ja kipu on kohtalaista.

Pistetyöskentelyn jälkeen kävimme jokaisen pisteen läpi ja pohdimme yhdessä, miten pisteet ja tehtävät vaikuttivat opiskelijoiden ennakko-oletuksiinsa menetelmistä ja apuvälineistä vai muuttivatko ollenkaan. Kävimme myös läpi jokaisen pisteen erikseen ja kysyimme opiskelijoilta, millaisia huomioita he tekivät esimerkiksi puhevammaisen asiakkaan asemaan asettumisesta ja miltä se käytännössä tuntui. Keskustelimme myös siitä, millaisia työkaluja opiskelijat saivat tulevaa työtänsä varten luennoista ja pistetyöskentelystä. Opiskelijat kokivat hyötyneensä eniten piirtämisen harjoittelusta sekä Haltijan ja Papunetin toimintatauluista. Osa opiskelijoista oli myös kiinnostunut hankkimaan tauluja itselleen tulevaa työtä varten.

Viimeisessä luento-osuudessa pistetyöskentelyn jälkeen kerroimme lyhyesti tulkin käytöstä ja tulkkauspalvelusta. Kerroimme, miten tulkin käyttäjän kanssa kommunikoidaan ja miten tulkki tilataan Kelasta. Tämän osuuden jälkeen ja oimme opiskelijoille palautekyselylomakkeet (LIITE 2) ja he saivat vielä kysyä, jos jokin oli jäänyt mietityttämään.

7 PALAUTEKYSELYN TULOKSET JA TULOSTEN ANALYYSINTI

Koulutuspäivän jälkeen opiskelijat saivat vastata palautekyselyyn. Käytimme lomakkeessa sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä, sillä koimme, että näin saamme mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa vastaajien mielipiteistä. Avoimiin kysymyksiin vastattiin vapaamuotoisesti, kun taas suljetun osion vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi lomakkeessa (Vehkalahti 2008, 24).

Aloitimme kyselyn kysymällä vuosikurssia, sillä halusimme selvittää, kuinka pitkällä opiskelijat ovat jo opinnoissaan ja kuinka he kokivat hyötyvänsä koulutuksesta. Halusimme myös selvittää, oliko vastaajalla aiempaa tietoa puhevammaisuudesta ja jos oli, niin mistä se on hankittu. Tämän kysymyksen valitsimme sen takia, koska oli tärkeää selvittää opiskelijoiden aiempi tietopohja ja sitä kautta tehdä johtopäätöksiä palautekyselyn vastauksista.

Kyselyssä selvitimme myös, että oliko vastaaja tavannut harjoitteluissaan tai työelämässään puhevammaisia henkilöitä. Halusimme kartoittaa sitä, kuinka paljon terveysalan opiskelijat ylittääään tapaavat työkentällä puhevammaisia henkilöitä. Tiedustelimme myös, uskooko vastaaja koulutusiltapäivästä olevan hyötyä opinnoissa sekä tulevaisuudessa työelämässä. Vastauksia yhdistelemällä pyrittiin selvittämään sitä, kuinka hyödylliseksi minkäkin vuosikurssin opiskelijat kokivat koulutuksen.

Palautekyselyyn vastaaja sai kirjoittaa vapaasti siitä, oliko koulutuspäivässä jotakin kehitettävää ja jos oli, niin mitä. Halusimme antaa koulutusiltapäivään osallistuneille vapauden kertoa kehitysideoita jatkoa ajatellen. Opiskelijat saivat jättää myös muuta palautetta meille järjestäjille.

Pyysimme vastaajia arvioimaan seuraavia koulutuspäivää koskevia asioita: koulutuksen sisältö, koulutuksen vetäjiä sekä sitä, saiko koulutuksesta uusia työkaluja sekä tietoja tulevaan työhön. Vastausvaihtoehdot olivat 1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä ja 4=täysin samaa mieltä.

Nämä vastaukset antoivat meille tietoa siitä, miten eri vaiheissa opintoja olevat opiskelijat kokivat koulutuksen sisällön ja kouluttajat.

Kysyimme myös olisiko samanlainen koulutusiltapäivä hyvä lisä jatkossa Diakoniammattikorkeakoulun terveystieteen opintoihin ja mille vuosikurssille koulutus sopisi parhaiten. Tämän halusimme selvittää sen takia, että jos jatkossa tulkkausalan opiskelijat voisivat pitää vastaavanlaisen koulutuksen, niin on tärkeää tietää se, mille vuosikurssille se olisi hyödyllisin tai kokevatko sosiaali- ja terveystieteen opiskelijat sitä lainkaan hyväksi lisäksi opintoihin.

Valitsimme kysymykset niin, että saisimme mahdollisimman paljon tietoa siitä, oliko koulutuspäivämme onnistunut ja mitä opiskelijat kaipasivat enemmän tai vähemmän. Saimme loppujen lopuksi yhdeksän vastausta kyselyymme, joka on valitettavan pieni määrä. Uskomme kuitenkin, että vastaukset antavat silti hyvää tietoa siitä, miten koulutusta kannattaisi kehittää.

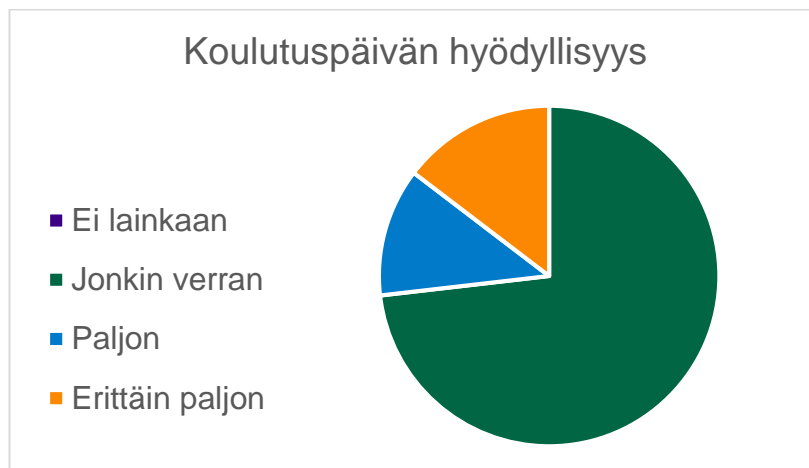
Saimme kyselyyn vähän vastauksia, joten sitä ei voi ajatella koko Diakoniammattikorkeakoulun yhteiseksi mielipiteeksi. Koemme kuitenkin, että palaute oli rakentavaa ja sellaista, jonka avulla koulutuspäivää pystyy kehittämään jatkossa, mikä olikin tavoitteemme.

Palautekyselyyn vastanneista yhdeksästä opiskelijasta kuusi (67%) oli 3. vuosikurssin opiskelijoita ja kolme (33%) ilmoitti olevansa loppuvaiheen opiskelijoita. Vastanneista suurimmalla osalla (86%) oli jo aiempaa tietoa puhevammaisuudesta ennen koulutuspäivää ja kahdella osallistujalla (22%) aiempaa tietoa ei ollut. Suurin osa (86%) vastanneista kertoi saaneensa aiemman tiedon joko työharjoittelun tai työkokemuksen kautta ja yhdellä vastaajista (14%) oli puhevammaisen lapsi. Kaikki vastaajista olivat tavanneet aiemmin puhevammaisia henkilöitä.

Kuusi (67%) vastaajista uskoi, että koulutuksesta on hyötyä opinnoissa sekä tulevaisuudessa työelämässä jonkin verran. Kaksi (22%) vastaajista uskoi hyötyä

olevan paljon (KUVIO 1). Yhdellä vastaajista oli laaja osaaminen puhevammaisuudesta jo etukäteen, joten hän jätti vastaamatta tähän kysymykseen ja kirjoitti, että kertaus on opintojen äiti.

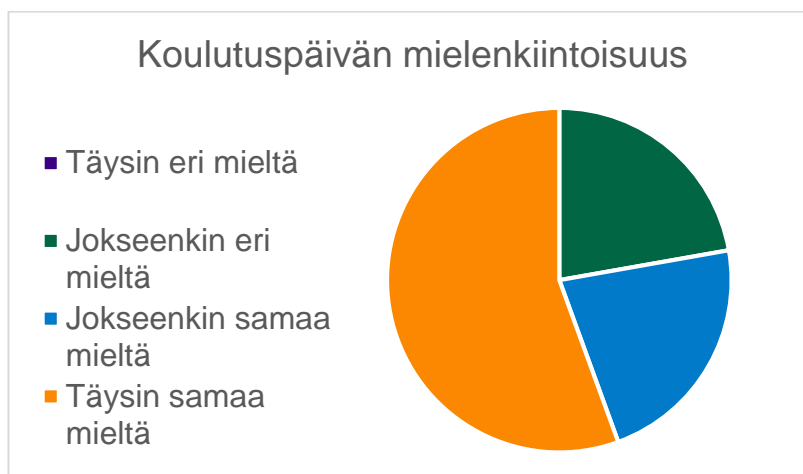
Kuviossa 1 kerromme siitä, uskoivat opiskelijat hyötyvänsä koulutuspäivästä opinnoissa tai tulevaisuudessa työelämässä.

	n	%
Jonkin verran	7	78
Paljon	1	11
Erittäin paljon	1	11

Yli puolet (56%) oli täysin samaa mieltä siitä, että koulutuksen sisältö oli mielenkiintoinen, kaksi (22%) koki sisällön jokseenkin mielenkiintoiseksi sekä kahden (22%) mielestä koulutuksen sisältö ei ollut mielenkiintoinen (KUVIO 2).

Kuviossa 2 kerromme siitä, oliko koulutuksen sisältö opiskelijoiden mielestä mielenkiintoinen.

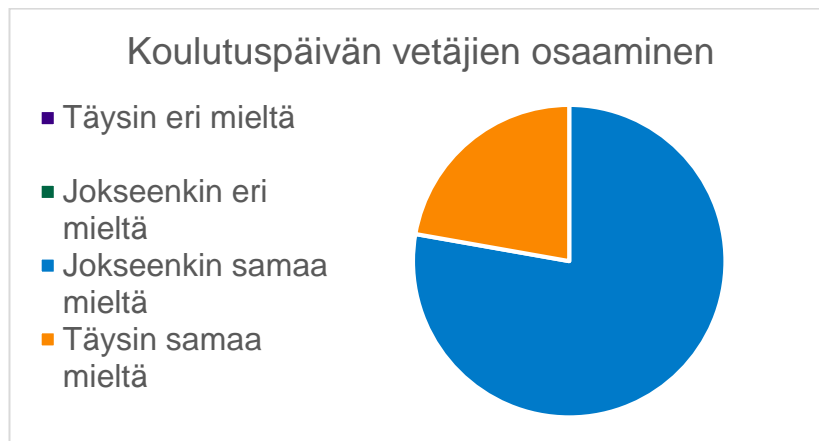
	n	%
Jokseenkin eri mieltä	2	22
Jokseenkin samaa mieltä	2	22
Täysin samaa mieltä	5	56

Vaikka suurin osa opiskelijoista koki, että koulutuspäivästä oli hyötyä vain jonkin verran, niin kuitenkin puolet ajatteli, että koulutuksen sisältö oli mielenkiintoinen. Videot olivat selvästi opiskelijoiden mielestä mielenkiintoisia, joten aiemmin suunnitteluvaiheessa ajattelemamme kokemuspuhuja olisi ollut varmasti myös hyvä lisä koulutukseen. Olemme tyytyväisiä siitä, että vaikka suurimmalla osalla vastaajista oli jo aiempaa tietoa aiheesta, niin kuitenkin yli puolet opiskelijoista koki, että sai jonkin verran uutta tietoa meiltä.

Avointen kysymysten vastauksissa nousi vahvasti esiin videoiden lisäksi se, että opiskelijat toivoivat tukiviittomaopetusta koulutukseen. Koulutuksen sisällöstä opiskelijat kommentoivat, että sairauksien ja vammojen kertaaminen oli turhaa.

Kahden (22%) mielestä koulutuksen vetäjät olivat osaavia ja enemmistön (78%) mielestä vetäjät olivat jokseenkin osaavia (KUVIO 3).

Kuviossa 3 kerromme opiskelijoiden mielipiteen koulutuspäivän vetäjien osaamisesta.

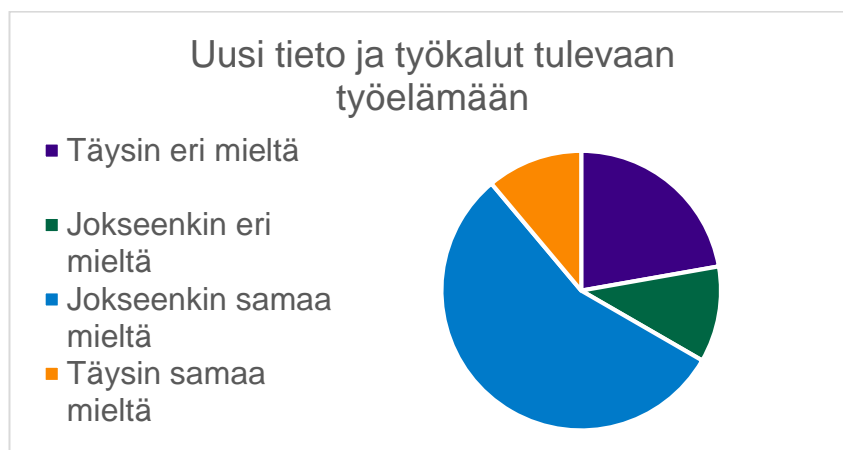
	n	%
Jokseenkin samaa mieltä	7	78
Täysin samaa mieltä	2	22

Suurin osa opiskelijoista koki, että koulutuksen vetäjät olivat jokseenkin osaavia. Voi olla, että tulokseen vaikutti se, että koulutuksen järjesti opiskelijat opiskelijoille, jolloin meillä ei ollut antaa esimerkkejä työelämästä. Myös monet koulutuspäivään osallistuneista oli vanhempia, joilla oli kokemusta jo eri työpaikoista. Koulutuspäivän voisi toteuttaa jatkossa myös jonkin asiantuntijan kanssa, esimerkiksi puhevammaisten tulkin.

Yksi (11%) vastaajista koki saavansa uutta tietoa ja työkaluja tulevaan työhönsä paljon. Yli puolet (56%) vastasi saavansa uutta tietoa ja työkaluja jonkin verran, yksi (11%) hieman ja kaksi (22%) vastaajista ei saanut ollenkaan uutta tietoa tai työkaluja (KUVIO 4).

Kuviossa 4 raportoidaan, saivatko koulutukseen osallistuneet opiskelijat uutta tietoa ja työkaluja tulevaan työelämään.

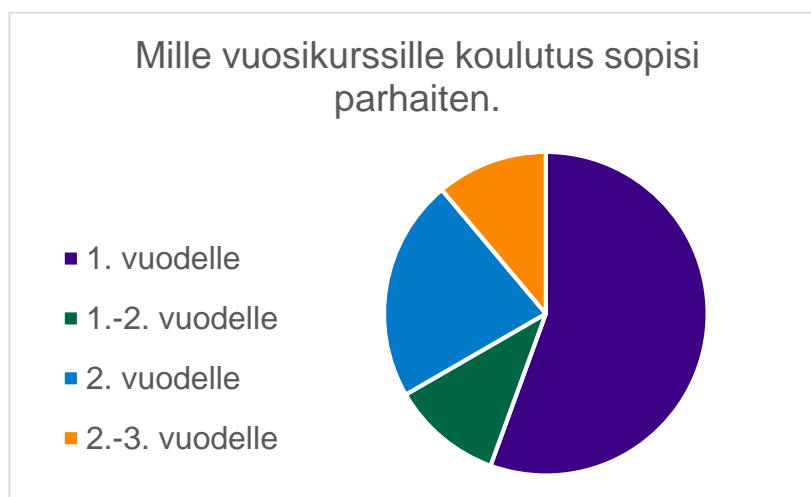
	n	%
Täysin eri mieltä	2	22
Jokseenkin eri mieltä	1	11
Jokseenkin samaa mieltä	5	56
Täysin samaa mieltä	1	11

Enemmistö (78%) koki kuitenkin, että koulutus olisi hyvä lisä jatkossa Diakonia-ammattikorkeakoulun terveysalan opintoihin. Yksi vastaajista kommentoi, että jos sisältöä hieman muokkaa, niin silloin koulutus on hyvä lisä. Kaksi (22%) vastaajista ei osannut sanoa olisiko koulutus hyvä lisä vai ei.

Opiskelijoiden aiempi tietämys näkyi myös siinä, että vain kaksi vastaajista koki koulutuspäivästä olleen hyötyä paljon tai erittäin paljon. Sinällään tulos ei miellyttänyt meitä, sillä olisimme halunneet tuoda opiskelijoille uusia näkökulmia ja tietoa asiasta. Tämän tuloksen perusteella voisimme todeta, että mikäli koulutuspäivää pitää myöhemmän vaiheen opiskelijoille, olisi hyvä syventyä enemmän kommunikointiin vammojen ja sairauksien kertaamisen sijaan. Jos koulutuksen toisaalta järjestäisi aikaisemman vaiheen opiskelijoille, vammat ja sairaudet sekä niiden vaikutus kommunikointiin voivat olla opiskelijoille uutta tietoa.

Noin puolen (56%) vastaajien mielestä koulutus olisi hyvä järjestää ensimmäisenä opiskeluvuotena. Yksi (11%) vastaaja ehdotti koulutusta 1.–2. opiskeluvuotena, yksi (11%) vastaaja ehdotti koulutusta 2.–3. vuodelle, ja kahden (22%) vastaajan mielestä koulutus olisi sopiva 2. opiskeluvuotena (KUVIO 5).

Kuviossa 5 kerromme, mille vuosikurssille pitämämme koulutus sopisi opiskelijoiden mielestä parhaiten.

	n	%
1. vuodelle	5	56
1.–2. vuodelle	1	11
2. vuodelle	2	22
2.–3. vuodelle	1	11

Kaikki osallistujat olivat joko kolmannen vuoden tai loppuvaiheen opiskelijoita, mikä näkyikin siinä, että suurimmalla osalla oli jo kokemusta puhevammaisista henkilöistä laajankin työkokemuksen kautta. Näin ollen voisimme todeta, että koulutus olisi hyödyllisempi terveysalan opintojen aikaisemmassa vaiheessa, esimerkiksi ensimmäisenä tai toisena vuotena. Näin koki myös suurin osa palautekyselyyn vastanneista. Tämä tulos oli hyvä saada, sillä ennen koulutuspäivää myös terveysalan lehtorit ajattelivat, että opiskelijoilla on tietoa puhevammaisuudesta vain vähän tai ei ollenkaan.

Kyselyn päätavoitteena oli saada vastaus siihen, että onko vastaavanlainen koulutuspäivä hyvä lisä myös jatkossa Diakin sosiaali- ja terveysalan opintoihin. Koska suurin osa vastaajista koki, että koulutus olisi hyvä lisä, niin koemme onnistuneemme tavoitteessamme. Kehittämällä koulutuspäiväämme, voi siitä saada hyvän ja kattavan infopakettin sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille, sillä selvästi kysyntää ja tarvetta on. Opiskelijat kokivat, että tietoa tarvitaan varsinkin opintojen aiemmissa vaiheissa enemmän, jotta puhevammaisten potilaiden kohtaaminen harjoitteluissa olisi helpompaa.

8 POHDINTA

Mielestämme opinnäytetyömme aihe on tärkeä ja ajankohtainen. Ajattelimme ennen opinnäytetyön aloittamista, että terveysalan opiskelijoilla on vielä nykyäänkin melko vähän tietoa puhevammaisuudesta ja sen vaikutuksesta kommunikointiin. Halusimme levittää tietoa puhevammaisuudesta ja erilaisista kommunikointimenetelmistä erityisesti terveysalan opiskelijoille, koska ajattelimme tällaisesta koulutuksesta olevan eniten hyötyä heille tulevassa työssä, jossa kohdataan paljon erilaisia ihmisiä. Oletimme, että toteuttamamme koulutus sopii parhaiten loppuvaiheen opiskelijoille, koska heille jäisi näin tuoreena muistiin esimerkiksi se, miten puhevammaisen henkilön kanssa kommunikoidaan ilman tulkkia tai tulkin välityksellä.

Sosiaali- ja terveysalan lehtoreilta aiemmin saatujen tietojen mukaan oletimme, että koulutuspäiväämme tulee paikalle opiskelijoita, jotka tietävät puhevammaisuudesta vain vähän tai eivät ollenkaan. Kävi kuitenkin ilmi, että isolla osalla opiskelijoista olikin jo aiempaa kokemusta puhevammaisuudesta esimerkiksi aiemmasta työstä tai omasta henkilökohtaisesta elämästä. Meidän olisi kannattanut selvittää paremmin etukäteen, missä tutkinnon vaiheessa käsitellään vammaisuutta ja erityisryhmien kohtaamista.

Yksi tapa varmistaa etukäteistiedot puhevammaisuudesta olisi voinut olla aloituskysely, joka olisi lähetetty muutamia kuukausia ennen koulutuspäivää siihen osallistuville opiskelijoille sekä lehtoreille. Kyselyssä olisi voinut kartoittaa todellista tietoutta puhevammaisuudesta. Kyselyn perusteella olisimme voineet suunnitella koulutuspäivän heidän tietojaan vastaavaksi ja täydentäväksi. Nyt osa opiskelijoista koki antamassaan palautteessa, että kertomamme asia oli vanhan kertomista ja enemmän olisi kiinnostanut esimerkiksi tukiviittomat ja erilaiset menetelmät ja apuvälineet.

Mahdollista jatkoa ajatellen koulutuksessa voisi käsitellä vähemmän eri vammoja ja sairauksia tai ainakin keskittyä vieläkin tarkemmin siihen, miten ne vaikuttavat kommunikointiin. Koulutuksessamme keskityimme liikaa pelkästään vammojen

määrittelyyn ja kommunikoinnin osuus jäi verrattain pieneksi. Toiseksi lisäisimme koulutuspäivään ainakin toisen toiminnallisen osuuden, sillä nykyisessä versiossa yksi toiminnallisen osuus eli pistetyöskentely oli selvästi palautteiden perusteella liian vähäinen. Toiminnallisen osuuden olisi voinut lisätä esimerkiksi ensimmäisen luento-osuuden jälkeen, jotta opiskelijat olisivat saaneet hieman ajattelemista ja pohdittavaa ennen seuraavaa luento-osuutta.

Koulutuspäivään osallistuvien opiskelijoiden määrä jäi vähäiseksi. Epäilemme tämän johtuvan siitä, että koulutuksen ajankohta oli iltapäivällä harjoittelurefleksion jälkeen. Päivä saattoi tuntua opiskelijoista raskaalta, koska he olivat aloittaneet reflektiolla jo aiemmin aamulla. Koulutus oli vapaaehtoinen ja tämän takia osa opiskelijoista saattoi jäädä pois, jolloin paikalle jäi opiskelijoita, jotka kokivat aiheen tutuksi ja mielenkiintoiseksi. He, jotka olisivat mahdollisesti saaneet eniten irti koulutuksesta, eivät ehkä osallistuneet ollenkaan koulutukseen. Pohdimme, että tähän oli syynä se, että aihe tuntui heille liian vieraalta tai turhalta. Olisimme voineet mahdollisesti lähettää opiskelijoille ennakkokyselylomakkeen lisäksi mainoksen koulutuspäivästä, jossa kerrotaisiin tarkemmin, mistä on kyse ja mitä koulutuksessa käydään läpi. Näin koulutukseen olisi voinut tulla enemmän opiskelijoita, koska he olisivat tienneet paremmin, mitä on tulossa.

Koulutusmateriaalia olisi voinut muokata enemmän sosiaali- ja terveysalan tarpeisiin, jos olisimme näyttäneet materiaalimme etukäteen esimerkiksi sairaanhoitajalle tai terveysalan lehtorille. Olisimme näin saaneet enemmän alaan ja koulutukseen liittyvää tarkempaa tietoa. Nyt tietomme koulutuksesta oli melko yleisellä tasolla. Perehdyimme sosiaali- ja terveysalan opinto-oppaaseen, mutta kurssien konkreettista sisältöä oli vaikea saada sieltä selville. Lisäksi opimme, että vaikka aihe tuntuisikin itsestä mielenkiintoiselta ja tärkeältä, se ei välttämättä ole sitä kaikille. Tällöin täytyisi saada kuuntelijat kiinnostumaan aiheesta ja saada aihe mahdollisimman lähelle kuuntelijoita, niin että he pystyvät käyttämään saatua tietoa myös työelämässä.

Materiaalina pistetyöskentelyssä käytimme muun muassa Haltijalta lainaksi saamiamme ensiapu kommunikaatiokirjaa, kommunikaativihkoa sekä potilaan kommunikaatiolomakkeita. Erityisesti Haltijan materiaalit kiinnostivat opiskelijoita ja

he kysyivätkin, mistä niitä saisi mahdollisesti tilattua tulevaa työtä varten. Omasta mielestämme materiaalimme olivat siis hyviä ja voimme suositella Haltijan materiaaleja muillekin samasta aiheesta koulutusta pitävälle.

Olimme asettaneet opinnäytetyömme tavoitteiksi pedagogisten taitojemme kehittymisen ja tärkeimmäksi tavoitteeksi nimesimme tietouden levittämisen puhevammaisuudesta ja tulkin käytöstä. Ennen koulutuspäivää olimme varmoja suunnitelmastamme ja sen toimivuudesta. Olimme käyttäneet suunnitteluun paljon aikaa ja näin ollen oletimme sen toimivan myös käytännössä. Koulutuspäivää pitäessämme huomasimme kuitenkin, että olisimme tarvinneet varasuunnitelman sen varalle, että opiskelijat tietävätkin jo aiheesta entuudestaan. Jos pitäisimme koulutuspäivän uudestaan, varaisimme nykyisen mallin lisäksi myös uutta ja mielenkiintoista tietoa sekä tehtäviä niille, jotka ovat aiheeseen jo perehtyneitä. Esimerkiksi erilaisia käytännön tehtäviä, joissa voisi soveltaa heidän tietoaan työelämästä.

Tärkeimmäksi tavoitteeksi asetettu tiedon levittäminen puhevammaisuudesta ja tulkin käytöstä toteutui osittain. Osallistujia oli vähän, jolloin emme tavoittaneet toivottua määrää ihmisiä ja näin ollen tieto jäi vain pienelle osalle opiskelijoista. Toivomme kuitenkin, että osallistuneet opiskelijat jakavat tietoa opiskelutovereilleen sekä tulevassa työssään. Jos olisimme tavoittaneet suunnitellun määrän opiskelijoita, olisi opinnäytetyömme tärkein tavoite toteutunut paremmin. Olemme kuitenkin tyytyväisiä siihen, että edes tämän verran opiskelijoita osallistui koulutukseemme.

Jatkossa yhteistyötä voisi jatkaa niin, että puhevammaisten tulkkausta opiskelijat pitäisivät tämän kaltaisen koulutuksen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille joka vuosi. Tulkkiopiskelijoille hyvä ajankohta koulutukseen voisi olla esimerkiksi kolmannen vuoden pedagogisten opistojen aikana. Palautekyselystä esiin nousutta toivetta tukiviittomaopetuksesta voisi toteuttaa esimerkiksi viikoittain etäopetuksen muodossa. Tulevaisuudessa moniammatillinen yhteistyö korostuu entisestään, jolloin olisi hyvä, että jo opiskelu aikana opiskelijat pääsisivät tekemään yhteistyötä eri alojen ammattilaisten kanssa. Lisäksi pohdimme, että varsinkin

muunkielisten asiakkaitten kanssa työskennellessä etenkin kuvakommunikaatiosta voi olla hyötyä, jolloin koulutus sopisi hyvin myös kaikille Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille.

LÄHTEET

- Aivoliitto. Faktaa AVH:sta. Mikä on aivoverenkiertohäiriö (AVH)? Saatavilla 21.10.2019 <https://www.aivoliitto.fi/aivoverenkiertohairio/faktat/>
- Autismiliitto. Autismikirjo. Autismi. Saatavilla 28.10.2019 <https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo/autismi>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (2012). Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus. Saatavilla https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Diak_OPS_2018_Tulkki_viittomakieli_ja_tulkkaus.pdf
- EduPal. Palliatiivisen koulutuksen kehittäminen. Perustietoa hankkeesta. Saatavilla 21.10.2019 <https://www.palliatiivisenkoulutuksenkehittaminen.fi/perustietoa-hankkeesta/>
- Haltija. Tietoa meistä. Saatavilla 21.10.2019 <https://www.haltija.fi/tietoa-meista/>
- Huhtanen, K. (toim.) (2011). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa*. Kouvola: Solver palvelut Oy.
- Joutsia, K. (2019). Kuolevan mahdollisuus kommunikointiin on ihmisoikeus. Saatavilla <https://dialogi.diak.fi/2019/05/23/kuolevan-mahdollisuus-kommunikointiin-on-ihmisoikeus/>
- Kela. Henkilöasiakkaat. Vammaistuet. Vammaisten tulkkauspalvelu. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu. Saatavilla 21.10.2019 <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu>
- Korhonen, M. (2014). *Häivähdyksiä: erityinen elämäni*. Espoo: Myllylahti.
- Lihastautiliitto. Diagnoosit. Motoneuronitaudit. Amyotrofinen lateraaliskleroosi (ALS). Saatavilla 21.10.2019 <https://lihastautiliitto.fi/lihastaudit/diagnoosit/motoneuronitaudit/amyotrofinen-lateraaliskleroosi-als/>
- Livia ammattiopisto. Sosiaali- ja terveysala. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto. Saatavilla 21.10.2019 <http://livia.fi/fi/tutkinto/puhevammaisten-tulkkauksen-erikoisammattitutkinto-180-osp>
- Lindblom-Yläne, S.& Nevgi, A. (2009) *Yliopisto-opettajan käsikirja*. Helsinki: WSOYpro.

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Saatavilla 15.11.2019 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Neuroliitto. Tieto & tuki. Tietoa sairauksista. MS-tauti. Ms-taudin oireet. Saatavilla <https://neuroliitto.fi/tieto-tuki/tietoa-sairauksista/ms-tauti/oireet/>

Palliatiivisen koulutuksen kehittäminen. Perustietoa hankkeesta. Saatavilla 1.10.2019 <https://www.palliatiivisenkoulutuksenkehittaminen.fi/perustietoa-hankkeesta/>

Papunet. Mikä Papunet on? Papunetin tehtävät. Saatavilla 21.10.2019 <https://papunet.net/yksikko/tehtavat/>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammaisuus>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/puhevammaisuuden-syyt-ja-ilmenemismuodot>

Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus? Vuorovaikutus ja kommunikointi. Muistisairaus vaikuttaa vuorovaikutukseen. Saatavilla 21.10. 2019 <http://papunet.net/tietoa/muistisairaus-vaikuttaa-vuorovaikutukseen>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Oppaat. Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin. Saatavilla 21.10.2019 http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/opas_kommunikoinnin_mahdollisuuksiin_2008.pdf

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Puhetta korvaava kommunikointi. Esineet kommunikoinnissa. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/esineet-kommunikoinnissa>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Apuvälineet. Puhelaite. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/puhelaite>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Apuvälineet. Kommunikointiohjelma. Ohjelmat iPadiin. Kommunikointiohjelmat iPadiin. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/kommunikointiohjelmat-ipadiin>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Puhetta korvaava kommunikointi. Eleilmaisu ja olemuskieli. Eleilmaisu ja olemuskieli viestinnässä. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/eleilmaisu-ja-olemuskieli-viestinnassa>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Puhetta korvaava kommunikointi. Muu viittomakommunikaatio. Saatavilla 21.10.2019 <http://papunet.net/tietoa/muu-viittomakommunikaatio>

Suomen puhevammaisten tulkit ry. Eettiset säännöt. Saatavilla 21.11.2019 <https://www.puhevammaistentulkit.fi/eettiset-saannot2/>

Suomen puhevammaisten tulkit ry. Puhevammaisten tulkki. Saatavilla 21.10.2019 <https://www.puhevammaistentulkit.fi/puhevammaisten-tulkki/>

Vehkalahti, K. (2008) *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vernerinet. Arki ja palvelut. Kommunikointi. Saatavilla 21.10.2019 <https://verneri.net/yleis/kommunikointi>

KOULUTUKSESSA KÄYTETYT VIDEOT

- Aivoliitto ry. (13.3.2017). *Peter* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=D1NGduJ4KPE>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (20.1.2019) *ALS-potilaan haastattelu* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=gpjoQ965YjE>
- JRinne Films. (22.11.2016). *Locked-In-Syndrome Marja Talks! Tablet Lesson* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=mVNZcyLZe-8>
- Kehitysvammaliitto. (19.2.2015). *Itsemäärääminen: Mitä se minulle merkitsee* [Video]. Saatavilla https://www.youtube.com/watch?v=iskeoyF_WNs
- Kipinäkeskus. (29.10.2015). *Kommunikointikansio Roihun esittelyvideo* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=1j7J7ct2PaU>
- Mia Miettinen. (4.10.2014). *Miulla on dysfasia* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=wOi5PvAyyM8>
- Paputuubi. (9.9.2013). *Miten sanoisit jos et voisi puhua - Sanna kertoo kommunikointikansiolle* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=x7XGpXK7ZYs&t=26s>
- Paputuubi. (10.4.2017). *Pikapiiirros* [Video]. Saatavilla https://www.youtube.com/watch?v=9OSTwEH_vg4&feature=youtu.be
- Paputuubi. (8.10.2015). *LOVIT – hyvää mieltä kohtaamisiin* [Video]. Saatavilla https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=PI-slzyG2Kg
- PUVA! (28.3.2018). *Elina* [Video]. Saatavilla https://www.youtube.com/watch?v=Lm__kf-4vKs
- PUVA! (25.3.2018). *Hannu Kontto* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=YaMNkHQyc6A>
- PUVA! (18.3.2018). *Marika* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=nH-gd0ys374>
- Scandic Suomi. (7.4.2014). *Kuka on Pekka Hyysalo? | Pekka Hyysalo & Scandic Hotels* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=WXrRJDl4jNw>
- Special Books by Special Kids. (6.2.2018). *My Friend with Autism* [Video]. Saatavilla <https://www.youtube.com/watch?v=UxD-mU4cz20>

LIITE 1. Koulutuspäivän PowerPoint-diat

Luento-osuus 1

1.

Puhevammaisuus ja sen taustalla olevat syyt

- Puhevammaisia henkilöitä on Suomessa noin 65 000
  - Tulkkauspäättöksen saaneita vain noin 2000
  - Puhevammaisuus ei yksinään ole sairaus
- Puhevammaisuutta aiheuttavat monet eri sairaudet ja tekijät....

Ritna Jääskeläinen & Etti Heikkilä

2.

CP-vamma

- Syntyy sikiöaikana, synnytyksessä, synnytyksen jälkeen tai varhaislapsuudessa
- Vaihtelee pienistä toimintahäiriöistä vaikeaan monivammaisuuteen
- Vammaan liittyy usein aistiherkkyyksiä
- Puhe voi jäädä kehittymättä ja ääntäminen voi olla epäselvää

Ritna Jääskeläinen & Etti Heikkilä

3.

Kehitysvamma

- Vaikeus oppia ja ymmärtää uusia asioita
- Kehitysvamma voi olla lievä, keskivaikea, vaikea tai syvä
- Puheen tuotossa ja ymmärtämisessä voi olla vaikeuksia

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

4.

Autismin kirjo

- Aivojen kehityshäiriö
- Vaikuttaa aisteihin ja vuorovaikutustaitoihin
- Oireet vaihtelevat yksilöllisesti
- Katsekontaktin ottaminen usein vaikeaa

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

5.

Kehityksellinen kielihäiriö

- Kielelliset taidot kehittyvät tavallista hitaammin
- Vaikeuksia puheen ääntämisessä ja sujuvuudessa
- Voi liittyä motorista kömpelyyttä ja hahmotusongelmia

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

6.

Afasia

- Aikuisiän kielellinen häiriö
- Aiheutuu yleensä aivoverenkiertohäiriöstä
- Puheen tuottamisen, puheen ymmärtämisen, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

7.

Neurologiset sairaudet

- Esimerkiksi ALS ja MS-tauti
- Voivat aiheuttaa muun muassa: lihasheikkoutta, kömpelyyttä, puheen tuottamisen ja ymmärtämisen ongelmia
- Lihasheikkous saattaa vaikuttaa puheentuottoelimiin

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

8.

Traumat ja leikkausten jälkitilat

- Aivovamma voi vaikuttaa kieleen ja kommunikointiin sekä puheeseen
- Esimerkiksi syöpäleikkauksen jälkeen puheessa ja kommunikoinnissa voi olla muutoksia

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

9.

Muistisairaudet

- Muistisairaudet vaikuttavat kommunikointikykyyn
- Sanojen löytäminen vaikeutuu, puheen tuottaminen sekä vastaanottaminen
- Väestön ikääntyessä kasvava puhevammaisten tulkin käyttäjäryhmä

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

10.

Puhevammaisen henkilön kommunikointi

- Jokaisella on tarve kommunikoida ja tulla ymmärretyksi
- Tavallisimmin kommunikoidaan puheella sekä sanattomalla viestinnällä
- Kommunikointiin tarvitaan aina kaksi ihmistä

Mitä jos toinen viestijöistä ei puhu ollenkaan?

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

Luento-osuus 2

11.

Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät (AAC-menetelmät)

- **Puhetta korvaavaa** keinoa käytetään, jos henkilö ei puhu ollenkaan
- **Puhetta tukevaa** keinoa käytetään puheen tukena, silloin kun puhe on epäselvää tai puuttellista
- AAC-menetelmät jaetaan avusteisiin ja ei-avusteisiin menetelmiin

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

12.

Avusteiset menetelmät

- Kielellinen ilmaisu on **fyysisesti käyttäjästä erillään**:

- [kommunikointikansiot](#), toimintataulut ja yksittäiset kuvat
- esinekommunikointi
- Blisskieli
- puhelaitteet ja –sovellukset
- [nopea piirrosviestintä](#)
- aakkostaulut
- [katsekehikko](#)

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

13.

Ei-avusteiset menetelmät

- Viestijä **tuottaa kielellisen ilmaisun itse**:

- [viittomakommunikointi](#)
- eleillä kommunikointi
- [epäselvä puhe](#)

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

14.

Kommunikointi ilman tulkkia

- Puhevammaiset eivät ole homogeeninen ryhmä!
- **TÄRKEINTÄ** on selvittää se, miten juuri kyseinen henkilö kommunikoi
- [Tikoteekin LOVIT-muistisääntö](#)

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

15.

16.

Kommunikointi tulkin välityksellä

- Katso asiakasta ja puhu suoraan asiakkaalle
- Pysy yhdessä asiassa kerrallaan
- Anna aikaa
- Tärkeitä tiedot voi antaa asiakkaalle kirjallisina

Tulkki **ei ole** asiakkaan avustaja! 😊

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

Luento-osuus 3

17.

Tulkkauspalvelu

- Laki velvoittaa järjestämään tulkkauspalvelua
- Tarkoitettu henkilölle, joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta
- Tulkkauspalvelu edistää tasavertaisuutta
- Kela järjestää suurimman osan tulkkauspalvelusta Suomessa

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

18.

Tulkin työ

- Tulkki on kommunikoinnin moniosaaja
- Tulkki huolehtii, että asiakas tulee kuulluksi ja ymmärretyksi
- Tulkki ei ole avustaja
- Tulkin työtä ohjaa eettinen ammattisäännöstö

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

19.

Eettinen ammattisäännöstö

- [Asioimistulkin ammattisäännöstö](#)

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

Lähteet

<https://www.cp-liitto.fi/tietoa/vammaryhmat/cp-vamma>
<https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/>
<https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo>
<https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/kielellinen-erityisvaikeus/>
<https://www.aivoliitto.fi/aivoverenkiertohairio/sairastumisen-jalkeen/muutokset/kieli-puhehairiot/>
https://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaanhoitopalvelut/neurologia/neurologiset_sairaudet/Sivut/default.aspx
<http://papunet.net/tietoa/muistisairaus-vaikuttaa-vuorovaikutukseen>

Riina Jääskeläinen & Etti Heikkilä

Lähteet

<https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu>

Huhtanen, K. (toim.) (2011). Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointi-netelmät Suomessa. Kouvola: Solver palvelut Oy.
Papunet.net

LIITE 2. Palautekysely

PALAUTEKYSELY KOULUTUSILTAPÄIVÄSTÄ

1. Olen

1. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelija ____
2. Toisen vuosikurssin opiskelija ____
3. Kolmannen vuosikurssin opiskelija ____
4. Neljännen vuosikurssin opiskelija ____

Muu _____

2. Minulla oli jo aiempaa tietoa puhevammaisuudesta ennen koulutusiltapäivää

Kyllä ____

Ei ____

En osaa sanoa ____

Jos on aiempaa tietoa, mistä se on hankittu?

---

3. Olen tavannut/ hoitanut harjoitteluissani tai työelämässä –puhevammaisia henkilöitä

Kyllä ____

Ei ____

En osaa sanoa ____

4. Uskotko, että iltapäivästä on hyötyä opinnoissa sekä tulevaisuudessa työelämässä?

Ei lainkaan ____

Jonkin verran ____

Paljon ____

Erittäin paljon ____

5. Oliko koulutusiltapäivässä jotain kehitettävää? Jos oli, mitä?

Koulutuksen tarkoituksena on antaa työkaluja puhevammaisten henkilöiden kanssa kommunikointiin sekä levittää tietoisuutta puhevammaisuudesta.

6. Arvioi seuraavia koulutusiltapäivää koskevia asioita:

1=täysin eri mieltä 2=jokseenkin eri mieltä 3=jokseenkin samaa mieltä 4=täysin samaa mieltä. Ympyröi sopiva vaihtoehto.

Koulutuksen sisältö oli mielenkiintoinen 1 2 3 4

Koulutuksen vetäjät olivat osaavia 1 2 3 4

Sain koulutuksesta uutta tietoa sekä työkaluja tulevaan työhöni 1 2 3 4

7. Koen, että tämän tyyppinen koulutus on hyvä lisä myös jatkossa Dia-konia-ammattikorkeakoulun terveystieteen opintoihin.

Kyllä ____

Ei ____

En osaa sanoa ____

8. Koen, että eniten hyötyä tästä koulutuksesta olisi ___ vuosikurssilla.

9. Muuta palautetta koulutuksen järjestäjille.

Kiitos palautteestasi ja mukavaa kesää!

LIITE 3. Koulutuspäivän tuntisuunnitelma

Tunnin pvm 13.5.2019 Opettajan nimi: Elli Heikelä ja Riina Jääskeläinen

Opetettava ryhmä: Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat

Tunnin tavoite: Tunnin jälkeen oppija ymmärtää, mitä on puhevammaisuus ja tietää sen takana olevista ilmiöistä. Oppijalla on myös työkaluja kommunikoida puhevammaisen henkilön kanssa. Oppija tietää pintapuolisesti erilaisista AAC-menetelmistä ja niiden käytöstä. Oppija pystyy tunnin jälkeen soveltamaan saamia tietoa ja tietää, mistä löytyy tarvittaessa lisätietoa.

Aika (montako min. mitään suurin piirtein)	Aihe, sisältö eli MITÄ	MITEN tunnilla opitaan (esim. katsomalla, kuuntelemalla, harjoittelemalla, keskustelemalla)	MITEN opetan, opetusmenetelmät	Materiaalit "MILLÄ"	Muuta huom.
12:30-12:40	Itsemme ja aiheemme esittely. Miksi olemme täällä ja mitä tulemme iltapäivän aikana tekemään. Kerromme opinnäytetyömme tavoitteesta ja mitä toivomme opiskelijoilta	Oppijat kuuntelevat ja kysyvät, jos heille jää jotain epäselväksi.	Kerromme päivän rakenteen ja mitä aihealueita tulemme käsittelemään. Toivomme oppijoilta aktiivista osallistumista ja kyselemistä aiheesta		Selvitä tila ja ota muistiinpanot mukaan
12:40-12:55	Aloitamme päivän lukemalla patkan kirjasta - Häivähdyksiä. Ja pyydämme oppijoita pohtimaan sen jälkeen omia kokemuksiaan ja ennako-olettamuksiaan puhevammaisuudesta. Mietteet puretaan yhdessä.	Oppijat kirjoittavat omia kokemuksiaan ylös ja keskustelemaan vieressä istuvien luokkatoveriens kanssa aiheesta.	Lueimme kirjasta patkan, jonka jälkeen pyydämme opiskelijoita kirjoittamaan omia havaintojaan ylös ja keskustelemaan vieressään istuvan luokkatoverin kanssa kokemuksista. Puretaan	Häivähdyksiä -kirja	

12:55-13:25	Aloitetaan luennon ensimmäinen osuus eli: Puhevammaisuus ja sen taustalla olevat syyt	Oppijat kuuntelevat ja tekevät havaintoja opetuksesta. Oppijat saavat myös vastata heille esitettyihin kysymyksiin	mietteet ja keskustellaan yhdessä oppijoiden kanssa puhevammaisuudesta ja siitä heränneistä ajatuksista.	PowerPoint	Ota mukaan muistiinpano-ovaineet, jos jollain oppijalla ei niitä mahdollisesti ole.
13:25-14:05	Luennon toinen osuus: Puhevammaisen henkilön kommunikointi & AAC-menetelmät & kommunikointi ilman tulkia	Oppijat kuuntelevat ja tekevät havaintoja opetuksesta. Oppijat saavat myös vastata heille esitettyihin kysymyksiin.	Käyn diat läpi ja esitän oppijoille kysymyksiä aiheesta. Havainnollistan ja kerron omia esimerkkejä luennon lomassa.	PowerPoint -esitys	Muista virittää tykki ja muut valmiiksi ennen esitystä.
14:05-14:20	Pistetyöskentelyn esittely ja ohjeistus				
	TAUKO	TAUKO	TAUKO	TAUKO	TAUKO
14:20-15:20	Pistetyöskentely. Oppijat työskentelevät neljässä eri pisteessä ja pääsevät havainnoimaan ja kokeilemaan erilaisia menetelmiä.	Oppijat työskentelevät noin 7 hengen ryhmissä ja kirjoittavat pisteillä havaintoja ylös.	Ohjeistamme ja neuvomme oppijoita pisteillä ja kannustamme heitä kokeilemaan rohkeasti menetelmiä.	LightWriter, katsekehikko, kuvakansioita, Haltija - kommunikointimateriaalit, paperia ja kyniä ja aakkostaulu	Jaetaan pöydät tauon aikana ja siirretään niitä, jos mahdollista.

15:20-15:30	Pistetyöskentelyn purku.	Oppijat kertovat kokemuksiaan pisteistä ja mahdollisia oivalluksia.	Puretaan pisteet ja kerrotaan huomiotamme <u>oppioiden</u> työskentelystä. Lisäksi palaamme vielä ennakko-olettamuksiin ja katsotaan, pitkö olettamuksen paikkansa.	Ennakko-olettamukset	
15:30-15:45	Tulkin käytöstä tiedottaminen	Oppijat kuuntelevat ja kysyvät, jos jotain tulee mieleen.	Kerromme tulkin käytöstä ja tulkkauspalvelusta. Kannustamme <u>oppioita</u> kysymään, jos jokin mietityttää.	PowerPoint	
15:45-16:00	Palautekyselylomake. Kiitokset päivästä.	Oppijat vastaavat palautelomakkeeseen ja kysyvät, jos tulee kysyttävää.	Ohjeistamme palautelomakkeen ja keräämme palautteet nimettömänä talteen. Kiitämme <u>oppioita</u> ja lehtoreita.	Palautekyselylomakke	Muista mainita, että palautekysely on nimetön ja tulee ainoastaan Diakin käyttöön ja tulee opinnäytetyöhömmme

LIITE 4. Koulutuspäivän pistetyöskentelyn kirjalliset ohjeistukset

Pistetyöskentely:

1. Tällä pistellä on tarkoitus kertoa menneestä viikonlopusta ilman puhetta. Kaikki muut keinot ovat sallittuja paitsi puhe. Voi käyttää esimerkiksi ilmeitä tai eleitä. Kirjoittakaa tehtävän aikana käytetyt erilaiset kommunikointikeinot, esimerkiksi ilmeet. Kirjoittakaa myös miltä kommunikoiminen ilman puhetta tuntui.
2. Tällä pisteellä on tarkoitus harjoitella nopeaa piirtämistä kommunikointimenetelmänä. Ottakaa ryhmän sisältä toisellenne parit (jos on pariton määrä, voi olla esim. yksi kolmen hengen ryhmä). Toinen parista on kuviteltu puhevammainen potilas ja toinen hoitaja tai lääkäri. Lääkärin/ hoitajan tulee selvittää tilanne asiakkaalle piirtämällä. Piirtämisen lisäksi lääkäri tai hoitaja voi puhua ja käyttää eleitä, mutta pääpaino on piirtämisessä. Tilanteet: verenpaineen mittaaminen, stetoskoopilla keuhkojen ja sydämen kuunteleminen ja asiakkaan pituuden mittaaminen.
3. Tällä pisteellä on tarkoitus tutustua erilaisiin kommunikointimenetelmiin ja kommunikoinninapuvälineisiin. Laitteita ja välineitä voi vapaasti kokeilla ja koulutuksen vetäjiltä saa kysyä, jos jokin niissä askarruttaa.
4. Tällä pisteellä on tarkoitus tutustua Haltijan ja Papunetin sairaanhoitajille suunnittelemiin toimintatauluihin. Toimintataulujen avulla, asiakas pystyy kertomaan nopeasti ilman puhetta esimerkiksi, mihin häntä sattuu tai kuinka kovaa kipu on. Ottakaa ryhmän sisältä toisillenne parit (jos on pariton määrä, voi olla esim. yksi kolmen hengen ryhmä). Toinen parista on kuviteltu puhevammainen asiakas ja toinen lääkäri tai hoitaja. Käykää läpi kaksi tilannetta, joissa hyödynnätte toimintatauluja. Tilanteet: asiakasta sattuu päähän ja kipu on todella voimakasta, asiakasta sattuu nilkkaan ja kipu on kohtalaista. Hoitaja voi käyttää kuvien tukena puhetta ja eleitä, mutta pääpaino on kuvissa.